

Η ΛΥΤΡΩΤΙΚΗ ΔΥΝΑΜΙΣ ΤΟΥ ΠΟΝΟΥ
ΕΙΣ ΤΑ ΕΡΓΑ ΤΟΥ
Φ. ΝΤΟΣΤΟΓΙΕΦΣΚΙ ΚΑΙ ΤΟΥ ΤΟΛΣΤΟΪ

Υπάρχει κάποιος μύθος μ' ένα πουλί που κελαηδεῖ μία φορά μόνο στη ζωή του, γλυκύτερα από κάθε τι ἄλλο ...Καρφώνεται πάνω σ' ένα αἰχμηρὸ ἀγκάθι καὶ καθὼς πεθαίνει, μὲ τὴν ἀγωνία τοῦ πόνου κελαηδάει μελωδικότερα καὶ ἀπὸ τ' ἀηδονί. Ἕνας ὑπέροχος ὕμνος μὲ τίμημα τὴν ὑπαρξί του. Τὸ ἄριστο ἐξαγοράζεται μόνο μὲ τὸν πόνο!(Κελτικὸς μύθος)

Ἄρκετοὶ νέοι στὸ χωριό, συγκεντρωμένοι στοιχημάτιζαν ποιὸς θὰ κάνει τὴ θρασύτερη πράξη.

-Ναί, ὀρκίζομαι στὴν ψυχὴ ποὺ θὰ παραδώσω !

-Λοιπὸν, ὅταν πᾶς νὰ κοινωνήσεις, πάρε τὴ Θεία Μετάληψη, μὴ τὴν καταπιεῖς φύλαξε τὴν στὴ παλάμη σου καὶ θὰ σοῦ πῶ τί θὰ κάνεις.

Ἔτσι ἔγινε. Ὅταν βγήκαμε ἀπ' τὸ ναό, μὲ ὀδήγησε σ' ἕνα κῆπο...

-Νά , βάλε ἐδῶ πάνω στὸ ξύλο αὐτὸ τὴ Μετάληψη καὶ πήγαινε νὰ φέρεις τὸ ὄπλο σου. Πῆγα τὸ ἔφερα. Στήριξα εἰς τὸν ὦμο μου τὸ κυνηγητικὸ ὄπλο, σημάδεψα ...καὶ ὦ τοῦ θαύματος, τὴ στιγμὴ ποὺ θὰ πυροβολοῦσα ὀρθώνεται ἐμπρὸς μου ὁ Σταυρὸς μὲ τὸν Κύριο...τότε ἔπεσα ἀναίσθητος κάτω.

Τὸ συμβᾶν αὐτὸ τὸ ἄκουσε ἕνας χωρικὸς ἀπὸ κάποιο γέροντα (στάρετς) καὶ τὸ εἶπε στὸν Ντοστογιέφσκι ὁ ὁποῖος τὸ 1873 τὸ ἐδημοσίευσε εἰς τὸ «Ἡμερολόγιο ἐνὸς συγγραφέα». Ὁ νέος αὐτὸς ἔβαλε κανόνα μετανοίας στὸν ἑαυτό του νὰ σέρνεται μὲ τὰ γόνατα πάνω στὴ γῆ. «Οἱ νέοι αὐτοὶ τόσο ὁ ἕνας ὅσο καὶ ὁ ἄλλος ὑπέφεραν -λέγει ὁ Ντοστογιέφσκι- ἴσως ἀπὸ κάποιο μῖσος νὰ ἀλληλοεξοντωθοῦν ...νὰ νοιώθουν μιὰ καταχθόνια ἡδονή ...μιὰ καταπιεστικὴ ἀνάγκη νὰ σκύψουν πάνω στὴν ἄβυσσο... ν' ἀρνηθοῦν ὅ,τι εἶναι στὸ λαὸ πιὸ ἱερό, ἀκόμα καὶ τὸ θεό. Νὰ ὅμως ὅταν ἔφθασαν πιά στὸ ἀπροχώρητο, γεννήθηκε ἡ δίψα γιὰ λύτρωσι, μιὰ δίψα δυνατώτερη ἀπὸ αὐτὴ τῆς αὐτοκαταστροφῆς. Γνωρίζουμε μόνο γιὰ αὐτὸν ποὺ ἔφυγε ἀπ' τὸ χωριὸ του καὶ ἄρχισε νὰ σέρνεται μὲ τὰ γόνατα στὴ γῆ, «σὲ ἀναζήτησι τῆς ὀδύνης» κι' αὐτὴ ἡ ἀναζήτησι τὸν ὀδήγησε μέχρι τὸν στάρετς.

Ὁ Ρωσικὸς λαός, θάλεγε κανεὶς, ἀπολαμβάνει τὸν πόνο μὲ ἡδονή. «Ἡ ὀμορφιά τοῦ κόσμου ἀποκαλύπτεται μέσα ἀπὸ μιὰ ὀμίχλη δακρῶν». Εἰς τὸ βιβλίον «The thorn Birds» γράφει: «...ὁ καθένας τραγουδᾷ τὸ μικρὸ δικό του τραγούδι, βέβαιος πὼς εἶναι τὸ πιὸ θαυμάσιον τραγούδι ποὺ ἄκουσε ποτὲ ὁ κόσμος».

Ὁ Φ.Ντοστογιέφσκι γεννήθηκε στὴ Μόσχα τὸ 1821 τὴν 30 Ὀκτ. Ἄν καὶ ἤθελε νὰ συναντήσῃ τὸν Τολστόϊ , ποτὲ δὲν ἔγινε αὐτὴ ἡ συνάντησι.

«Δὲν ὑπῆρξε μεγαλύτερος συγγραφέας ἀπ' τὸ Φ. Ντοστογιέφσκι, εἶναι ὁ μοναδικὸς στὴν παγκόσμια ἱστορία τῆς λογοτεχνίας, θὰ περάσουν πολλὰ χρόνια ἀκόμα νὰ καταλάβουμε τὴ βαθύτερη σκέψι του.» (Βαλέρι Ταρσίς, Ρῶσσοι ποιητής).

Ὅταν ὁ Τολστόϊ διάβασε τὸ βιβλίον «Ἀναμνήσεις ἀπ' τὸ σπίτι τῶν πεθαμένων» τοῦ Ντοστογ., ἔγραψε στὸ Στράχωφ «Δὲν γνωρίζω κανένα

καλύτερο βιβλίο σ' ολόκληρη τή σύγχρονη λογοτεχνία, συμπεριλαμβάνοντας καί τόν Πούσκιν . . . ή όπτική γωνία εἶναι έκπληκτική , σοβαρή, φυσική καί χριστιανική . . . Ἐάν δεῖτε τόν Ντοστογιέφσκι πέστε του πώς τόν ἀγαπῶ. Ὁ Τολστοῖ τὸ βιβλίο «Ἀδελφοὶ Καραμαζώφ» τὸ διάβαζε ὡς τήν τελευταία στιγμή πού ἔφυγε ἀπ' τὸ σπίτι του, κι' ἔτσι σήμερα, στή σελίδα πού ἔμεινε ἀνοιχτό, εἶναι σήμερα τοποθετημένο σ' ἓνα ἀναλόγιο στό σπίτι του πού εἶναι μουσεῖο στή Γιάσναγια Πολιάνα.

Στόν Ντοστογιέφσκι πού εἶναι ἀληθινός Χριστιανός δέν ὑπάρχει ἡ βαθειά αἴσθησι τοῦ θανάτου πού κυριαρχεῖ σέ κάθε σελίδα σχεδόν τῶν μυθιστορημάτων τοῦ Τολστοῖ. Ὁ Ντοστογιέφσκι ζεῖ χριστιανικά τή «ζωοποιό νέκρωσι», ἀποθνήσκων καθ' ἡμέραν κατὰ τόν λόγον τοῦ Ἀποστόλου Παύλου. Ἡ ἰδέα τοῦ πόνου πού κυριαρχεῖ στὰ ἔργα του ἀπουσιάζει ἀπ' τόν Τολστοῖ παντελῶς.

Ὁ Τολστοῖ δέν βρῆκε τή Λύτρωσι, ὅπως δείχνει τὸ τέλος του. Στις 28 Ἰανουαρίου 1881 ἐκοιμήθη ἐν Κυρίῳ ὁ Ντοστογιέφσκι, ζήτησε ἀπ' τή γυναῖκα του Ἄννα νά τοῦ διαβάσει ἀπ' τὸ Εὐαγγέλιο, τὸ ὁποῖο τοῦ τὸ εἶχαν χαρίσει στό Τομπόλκ, ὅταν ξεκινούσε γιά τὰ καταναγκαστικά ἔργα. Τοῦ τὸ ἔδωσε ἡ Ναταλία Φονβίζινα μία ἀπ' τίς γυναῖκες τῶν ἐπαναστατῶν «Δεκεμβριστῶν» πού μετὰ τήν ἐξέγερσι τὸν Δεκέμβριο τοῦ 1825 ἐξορίστηκαν στή Σιβηρία.

Τὸ Εὐαγγέλιο ἦταν τὸ μοναδικὸ βιβλίο πού ἐπιτρεπόταν νά διαβάσει κανεὶς στὰ κάτεργα. Ὁ Ντοστογιέφσκι ἀπ' τήν μελέτη αὐτὴ γέμισε ὑπομονή καί ταπεινοφροσύνη. 11 Ἰανουαρίου 1850 ἔφθασε στό Τομπόλκ μὲ ἄλλους καταδίκους, ὅλοι μὲ ἀλυσίδες στὰ πόδια. Στή συνέχεια ταξίδι μὲ ἔλκηθρα... χιονοθύελλα...κοπιαστικὸ ταξίδι μὲ 40 ὑπὸ τὸ μηδέν, τελικὰ ἔφθασαν στό φρούριο Ὅμκ τήν 23 Ἰανουαρίου. Τέσσερα χρόνια θά μείνει κατάδικος ...θὰ μελετήσῃ τή ζωὴ του... τὸν ἄσκοπο-χαμένο χρόνο του μὲ ἁμαρτίες...ἀργότερα θά γράψῃ: «Ἡ ζωὴ εἶναι ἓνα δῶρο, ἡ ζωὴ εἶναι εὐτυχία. Κάθε λεπτὸ θᾶπρεπε νᾶναι ἓνας αἰώνας εὐτυχίας»

Χωρὶς τήν ἀπομόνωσι αὐτὴ δέν θά ἔκανε σωστὴ αὐτοκριτική...Ἡ μητέρα του -(μὲ ἑπτὰ παιδιά, ὁ Ντοστογιέφσκι ἦταν ὁ δεύτερο στήν οἰκογένεια)- ἡ Μαρία πέθανε ἀπὸ φυματίωσι τὸ 1837 . Τὸ 1839 δολοφόνησαντον πατέρα του στό κτῆμα τους, ἀπ' τὴ λύπη του ἴσως τότε ἔπαθε τήν πρώτη ἐπιληψία καί συνεχίστηκε στὰ κάτεργα καί στήν ὑπόλοιπη ζωὴ του. Σπούδασε στή στρατιωτικὴ σχολὴ μηχανικῶν, ἐργάστηκε λίγο στή σχολὴ καί ἀφοσιώθηκε στή λογοτεχνία. Πρῶτο μυθιστόρημα «Οἱ πτωχοὶ» 1846 ὅσα ὑπέφερε στὰ κάτεργα περιγράφει εἰς τὸ βιβλίο τοῦ «Ἀναμνήσεις ἀπ' τὸ σπίτι τῶν πεθαμένων»

Στὸ φρούριο αὐτὸ τοῦ Ὅμκ θά μπορούσε νά ἔχει τήν ἐξῆς ἐπιγραφή «Ἔσεῖς πού ἔρχεσθε ἐδῶ, ἀφήστε κάθε ἐλπίδα γιά ζωὴ». Ἦταν ὄντως κόλασι ἐκεῖ. Ἀνυπόφορο κρῦο, ἐξαντλητικὴ ἐργασία, στερήσεις, ἀρρώστειες, τιμωρίες μὲ ραβδισμούς γιά παραπτώματα φυλακῆς, τὸ μεγαλύτερό του μαρτύριο ἦταν ὁ ΨΥΧΙΚΟΣ ΠΟΝΟΣ !

Ἀνάμεσα σέ διακοσίους φονεῖς, ληστὲς ...νὰ τὸν διώχνουν νὰ τὸν ὑβρίζουν... ἔνοιωθε ἀπέραντη μοναξιά, ἰδιαιτέρα τὸν πρῶτο δύσκολο μῆνα. Παρηγοριὰ καί φιλία εὗρισκε εἰς τὸν Σάρικ, ἓνα σκύλο τοῦ στρατοπέδου πού χαιρόταν νά παίξει μαζί του γαυγίζοντας καί χοροπηδώντας γύρω του. **Δέν ὑπάρχει χειρότερο μαρτύριο (γράφει ὁ Ντοστογιέφσκι) νὰ εἶσαι ἀνάμεσα σέ πολλοὺς καί νὰ εἶσαι μόνος. Ὅμως δέν ἦταν ἐντελῶς ΜΟΝΟΣ ! Εἶχε**

τὸν Θεό, τὸν ἴδιο τὸν Ἰησοῦ Χριστὸ πὸ τοῦ μιλοῦσε μέσα ἀπ' τὸ Εὐαγγέλιο. Αὐτὸς ἦταν ὁ Ἀχώριστος ΦΙΛΟΣ. Ἔτσι τὰ «ἄγρια ζῶα» ὅπως θεωροῦσε ἄλλοτε τοῦ καταδίκους...τώρα τοὺς ἀγάπησε σὰν ἀδέλφια καὶ κάτι περισσότερο.

Ὅταν τοῦ ἔσπασαν τὶς ἀλυσίδες τὴν ἡμέρα πὸ τελείωσε ἡ ποινὴ του, οἱ φυλακισμένοι κλαίοντας σχεδὸν τοῦ φώναζαν: «Στὸ καλό, στὴν Ἐλευθερίᾳ, στὴν καινὴ ζωὴ, στὴν Ἀνάστασι ἐκ νεκρῶν ! Τὰ παθήματά του , ὅ,τι πέρασε στὶς δύσκολες αὐτὲς στιγμές, τὰ μεταφέρει εἰς τοὺς ἥρωες τῶν βιβλίων του. Ὅλα τὰ ἔργα του ἔχουν αὐτοβιογραφικὸ χαρακτήρα, ἀποτελοῦν μία ἀληθινὴ ἐξομολόγησι τοῦ πρὸς τοὺς ἀναγνώστας. Φαίνεται κάθε ἀμφιβολία, ἀντίφασί του ἢ τὸ πάθος τῆς χαρτοπαιξίας πὸ κατέχει τὸν ἥρωα τοῦ «Παίκτη». Σὲ ἀντίθεσι μὲ τὸ «μονόλογο» τοῦ παραδοσιακοῦ μυθιστορήματος, ὁ Ντοστογιέφσκι ἐγκαινιάζει τὸν διάλογο. (ταυτόχρονη παρουσία καὶ τῆς φωνῆς τοῦ ἄλλου ...Αὐτὸ λέγεται «πολυφωνικὸ μυθιστόρημα»).

Δυστυχίᾳ πέρασε ὁ Ντοστογιέφσκι ... ὅλοι οἱ ἥρωές του εἶναι δυστυχισμένοι. Εἰς τὸ πρῶτο ἔργο τοῦ «Πτωχοί» ὁ ἥρωας Μάκαρ Ντεβούσκιν εἶναι ..ἓνας ταπεινὸς υπάλληλος πὸ τυραννιέται ἀπ' ὅλους. Ὀνόμασαν τὸν Ντοστογιέφσκι «συγγραφέα τῶν δυστυχισμένων», Ὁ Ρασκόλνικωφ στὸ «Ἐγκλημα καὶ τιμωρία» φονεύοντας τὸν ἄλλο, φονεύει τὸν ἑαυτό του, γιὰ ν' ἀναστηθεῖ μέσα ἀπ' τὴν κόλασι τῶν θλίψεων γιὰ τὸ ἔγκλημά του. Στὸν ἥρωα αὐτὸ ἔβαλε τὴν δική του ἐπιθυμία γιὰ λύτρωσι ἀπ' τὸν πόνου πὸ δοκίμασε στὸ «σπίτι τῶν πεθαμένων» δηλ. στὰ κάτεργα τέσσαρα χρόνια. Ὁ ἄγ. Χρυσόστομος γράφει: «Υπάρχει τὸ ὄντως κακό, πορνεία, κλοπὴ, φόνος κλπ. Καὶ ἄλλα κακά, ὅπως ἀρρώστεια, ἀδικίᾳ, θάνατος κλπ. εἶναι εὐεργεσία καὶ ὠφέλεια ὅταν ὑπομένουμε καὶ δοξάζουμε τὸν Θεό.

Ὁ Πλάτων πίστευε σὰν ἰδιαίτερη ἀρχὴ τοῦ κακοῦ τὴν ὕλη, τὴν κακὴ οὐσία τῆς ὕλης. Ἡ ὕλη ὡς ἀγέννητη καὶ αἰώνια εἶναι μία ἄλλη ἀρχή. Τὸ σῶμα τὸ ὀνομάζει τάφο καὶ δεσμοπτήριο ψυχῆς. Καὶ ὁ Πλωτῖνος ὁ νεοπλατωνικὸς φιλόσοφος βλέπει τὴν ὕλη ὡς ἀρχὴ τοῦ κακοῦ, μόνο πὸ τὴν ὕλη δὲν τὴν θεωρεῖ ἰδιαίτερη ἀρχή. Σύμφωνα μὲ τὸ νεοπλατωνισμὸ τὸ κακὸ εἶναι χωρὶς αἰτία. Ἄν λοιπὸν ἡ ὕλη ὡς πρῶτο κακὸ δὲν ἔχει αἰτία, τότε καταλήγουμε σὲ διαρχία (χωρὶς αἰτία, σημαίνει αὐθύπαρκτο). Ἡ ὀρθόδοξος διδασκαλία εἶναι ὅτι τὸ κακὸ εἶναι ὄχι στὴν ὕλη ἀλλὰ στὴν ἄρνησι τοῦ καλοῦ, τοῦ ἀγαθοῦ. Τὸ κακὸ δὲν ἔχει ὑπόστασι, ἀλλὰ γεννᾶται ἐν τῇ διανοίᾳ τοῦ ἀνθρώπου διὰ τῆς κακῆς χρήσεως τῆς ἐλευθερίας αὐτοῦ. Αὐτὴ τὴν ἀγιοπατερικὴ γραμμὴ ἀκολουθεῖ εἰς τὰ βιβλία του ὁ Ντοστογιέφσκι.

Ὁ Δμίτρι, λέει στὸν Ἀλιόσα στοὺς «Ἀδελφοὺς Καραμάζωφ» - Ὁ Θεὸς καὶ ὁ διάβολος παλεύουν μεταξύ τους καὶ τὸ πεδίο μάχης εἶναι ἡ ἀνθρώπινη καρδιά.- Ἡ ἐλευθερία ὡς δυνατότης ἐπιλογῆς ἀνάμεσα στὸ ἀγαθὸ καὶ κακὸ εἶναι κατωτέρας τάξεως σὲ σχέσι μὲ τὴν τελειότερη μορφή ἐλευθερίας ὡς

συνεχῆς παραμονὴ εἰς τὸ ἀγαθόν, τὸν Θεόν. Ὁ Ντοστογιέφσκι ὑπῆρξε ὄχι μόνο φιλόσοφος ἀλλὰ καὶ θεολόγος. Ὁ πλέον ἔξοχος λαϊκὸς θεολόγος ποὺ ἀπέκτησε ποτὲ ἡ Ρωσσία.

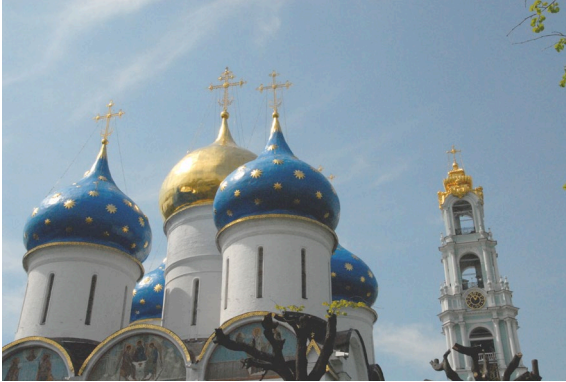
Τὴν ἔρευνα τῆς ἐλευθερίας ἀρχίζει ὁ Ντοστογιέφσκι εἰς: «Τὶς σημειώσεις ἀπ' τὸ ὑπόγειο» ποὺ ἐδημοσιεύτηκε τὸ 1864 καὶ εἶναι ἀπάντησι στὸν Ρῶσσο σοσιαλιστὴ Τσερνισέφσκι. Ὁ ἥρωας «Τοῦ ὑπογείου» ἐπιθυμεῖ νὰ ζήσει, ὅπως θέλει, συγκρούεται μὲ τὴ λογικὴ καὶ τοὺς φυσικοὺς νόμους ποὺ σὰν πέτρινος τοῖχος ὑψώνεται ἐμπρὸς του. Ὁ ἄνθρωπος αὐτὸς μὲ τὴν ἀθεΐα του ἀνυψώνει τὸν ἑαυτό του μέχρι τὸ Θεό. Παρόμοια εἶναι καὶ ἡ περίπτωσι τοῦ Ρασκόλνικωφ στὸ «Ἐγκλημα καὶ Τιμωρία» ποὺ θέλει κι' αὐτὸς νὰ ξεπεράσει τὰ ἀνθρώπινα ὅρια, ὅμως φθάνει στὸ ἔγκλημα, φονεύοντας τὴν γριὰ τοκογλύφισσα. Ὁ Ρασκόλνικωφ προσεγγίζει τὰ ἀκραῖα σημεία τῶν δυνάμεων του καὶ καταλήγει στὸ κακό, στὴν αὐθαιρεσία. Ὅταν δὲν ὑπάρχει πίστι στὸ Θεό, τότε τὰ πάντα ἐπιτρέπονται. Ἡ λέξι «Преступление» ἐτυμολογικὰ σημαίνει στὰ Ρωσσικὰ -ἢ ὑπέρβασι- . Ὁ ἐγκληματίας δηλ. ὑπερβαίνει τὸ ὄριο δηλαδὴ ὑπερβαίνει τὸν Χριστιανικὸ νόμο. Ὅμως ὁ Ρασκόλνικωφ ὁμολογεῖ ὅτι κάνοντας αὐτὸ τὸ φόνον, φόνευσε τὸν ἑαυτό του.

Στὴν ἴδια ὑποδούλωσι καταλήγουν μὲ τὴν ἀχαλίνωτη ἐλευθερία τους, ὅλοι οἱ ἀναρχικοὶ καὶ ἄθεοι, ὅπως βλέπομε στοὺς «Δαιμονισμένους» τοῦ Ντοστογιέφσκι. Εἰς τὸ ἔργο αὐτὸ ὁ Σιγαλιώφ ὁμολογεῖ –ἀρχισα μὲ ἀπεριόριστη ἐλευθερία καὶ κατέληξα σὲ ἀπεριόριστο δεσποτισμό. Γράφει σ' ἓνα τετράδιο δέκα κεφάλαια λύσεων γιὰ μιὰ μελλοντικὴ καλὴ κοινωνία. Τὰ ἀχαλίνωτα προσωπικὰ δικαιώματα (τὸ ἓνα κεφάλαιο) κυριαρχοῦν στ' ἄλλα ἔννια κεφάλαια καὶ τέλος γίνεται κάτι ποὺ μοιάζει μὲ ἀγέλη. Αὐτὴ ἡ ἀφαίρεσι τῆς ἐλευθερίας ἀπὸ τὰ 9/10 τῆς ἀνθρωπότητος καὶ ἡ μεταβολὴ τῆς σὲ ἀγέλη, ὕστερα ἀπὸ διαπαιδαγώγησι (βία, πλύσι ἐγκεφάλου κλπ.)

Ὁ Σιγαλιώφ στοὺς «Δαιμονισμένους» παρατηρεῖ πὼς σ' ἓνα τέτοιο σύστημα ποὺ ἐπικρατεῖ ἡ κατασκοποία, ἡ δολοφονία, ἡ ὀλοκληρωτικὴ ἐξαφάνησι τῆς προσωπικότητος, ὅλοι εἶναι σκλάβοι καὶ ἴσοι στὴ σκλαβιά τους. Δικαίως ὁ Ἄλμπερτ Καμὺ σχολιάζει τὸν Σιγαλιώφ «Ἡ συκοφαντία καὶ ἡ δολοφονία στὰ ἀκραῖα σημεία, ἀλλὰ πάνω ἀπ' ὅλα ἡ ἰσότης». Ὁ Σιγαλιώφ θέλει νὰ δημιουργήσῃ εὐτυχισμένη κοινωνία, ἐπίγειο παράδεισο χωρὶς Θεό. Ἔτσι καὶ ὁ Κυρίλλωφ στοὺς «Δαιμονισμένους» μὲ τὴν αὐτοκτονία του ζητᾷ ν' ἀποδείξῃ πὼς Θεὸς δὲν ὑπάρχει, πὼς Θεὸς εἶναι ὁ ἴδιος. Λέγει ὁ Κυρίλλωφ: Τὸ γνῶρισμα τῆς θεότητός μου, εἶναι ἡ ἐλεύθερη βούλησί μου. Αὐτοκτονῶ γιὰ ν' ἀποδείξω τὴν ἀνεξαρτησία μου, τὴν ἐλευθερία μου... Γιὰ τὸν Κυρίλλωφ καὶ γιὰ τὸν Νίτσε τὸ νὰ θανατώσεις τὸ Θεό σημαίνει νὰ γίνεις ἐσὺ ὁ ἴδιος Θεός. Πρέπει νὰ πεθάνῃ ὁ θεάνθρωπος. Ὁ Κυρίλλωφ εἶναι δοῦλος τῆς ἀχαλίνωτης ἐλευθερίας του, δοῦλος τῆς ἰδέας πὼς Θεὸς δὲν ὑπάρχει.

Στὸ ἴδιο βιβλίον: «Οἱ δαιμονισμένοι» ὁ Σταυρόγκιν ἔχει χάσει τὴν διάκρισι καλοῦ καὶ κακοῦ, ἐξομολογούμενος στὸν π. Τύχωνα λέγει ὅτι ἔνοιωθα σὰν νὰ μὴ ὑπῆρχε τὸ κακό, μοῦ εἶχε γίνῃ συνήθεια, ἥξερα πὼς ἂν ποτὲ κατόρθωνα ν' ἀποκτήσω αὐτὴ τὴν ἐλευθερία θὰ χανόμουν. Τελικὰ θὰ αὐτοκτονήσῃ. Ὁ Σταυρόγκιν εἶχε βιάσει μιὰ δωδεκάχρονη παιδοῦλα ἢ ὁποῖα αὐτοκτόνησε ἀπ' αὐτὴ τὴ λύπη. Ὁ Σταυρόγκιν ἐξομολογεῖται εἰς τὸν ἀρχιεπίσκοπο Τύχωνα ὁ ὁποῖος βλέπει τὴν ἀλαζονεία του, διότι θέλει νὰ δημοσιεύσῃ τὸ ἀμάρτημά του καὶ τοῦ λέγει ὄχι μὲ τὴ μετάνοια τῆς δημόσιας

όμολογίας, αλλά να μείνει λίγα χρόνια σ'έναν άσκητή σαν δόκιμος. Το νόημα αυτό τῆς ύπακοῆς δὲν μπορεῖ νὰ τὸ καταλάβει ὁ Στυρόγκιν.

Ἡ ἐλευθερία χωρὶς Θεὸ καταλήγει στὸ κακό, στὴν καταστροφή. **Ἡ παράδοση τοῦ ἀνθρώπου στὰ πάθη τοῦ εἶναι ἡ χειρότερη δουλεία, ὅπως καὶ ἡ κυριαρχία πάνω σ'αὐτὰ εἶναι ἡ μεγαλύτερη ἐλευθερία.** Στὴν ἐποχὴ μας ἐξισώνουν τὴν ἐλευθερία μὲ τὴν ἐμπαθῆ ζωὴ δηλ. ζωὴ φιλαργυρίας, ὑπερηφανείας καὶ γαστριμαργίας.

Ὁ πόνος στὸν Ντοστογιέφσκι εἶναι ἀναγεννητικὴ δύναμις. Χαρακτηριστικὸ παράδειγμα νέου ἀνθρώπου μέσω τοῦ πόνου εἶναι ὁ «Νέος» τοῦ Ντοστογιέφσκι ποὺ ἡ ἱστορία του ἀποτελεῖ τὸ περιεχόμενο τοῦ βιβλίου τοῦ Κίερκεγκαρτ ἢ «Ἐπανάληψις». Εἰς τὸ τέλος τοῦ βιβλίου ὁ νέος γράφει: «Εἶμαι καὶ πάλι ὁ ἑαυτός μου, εἶμαι ἐνοποιημένος πάλι». Ὁ νεαρὸς ἥρωας τοῦ Κίερκεγκαρτ κατέληξε σ'αὐτὸ τὸ συμπέρασμα μέσω τοῦ πόνου ποὺ δοκίμασε ἀπὸ τὴν ἀγάπη τῆς νέας κοπέλας, ὅπως καὶ ὁ ἥρωας τοῦ Ντοστογιέφσκι στίς «Σημειώσεις ἀπ'τὸ ὑπόγειο» γράφει: «Μὲ τὸν πόνο ὁ ἄνθρωπος ἀποκτᾷ συνείδησι τοῦ ἑαυτοῦ του» δηλ. ὁ πόνος δίνει «ὑπαρξι» στὴ συνείδησι, ὥστε ἀπὸ ἀπλὴ «δυνατότητα» ποὺ ἦταν πρῶτα, ἡ συνείδησι αὐτὴ νὰ γίνῃ τώρα «πραγματικότητα»... ν'ἀποκτήσῃ ἀληθινὴ ἐλευθερία, νὰ διαμορφωθεῖ σὲ πρόσωπο.

Ὁ ΠΟΝΟΣ λοιπόν, σὰν νέκρωσι τῶν παθῶν χαρίζει τὴν ἀληθινὴ ἐλευθερία. Ἡ νέκρωσι αὐτὴ εἶναι Ἀνάστασι, Ἀθανασία. Τὸ ἔργο: «Σημειώσεις ἀπ'τὸ ὑπόγειο» εἶναι ἐπαναστατικὸ καὶ πρωτοποριακὸ ἔργο παγκοσμίου λογοτεχνίας. Ἡ ἀνθρώπινη εὐτυχία δὲν εὐρίσκεται στὴν ἱκανοποίησι τῶν λογικῶν ἀπαιτήσεων (στὴν τέλεια κοινωνία μὲ σύμβολο τὸ «Κρυστάλλινον παλάτι» τοῦ Τσερνισέφσκι). Ὁ ἄνθρωπος τοῦ «ὑπογείου» εἶναι ὁ ἄνθρωπος μὲ παράνομο δρᾶσι καὶ ὑποσκάπτει σὰν τὸ τρωκτικὸ τὰ θεμέλια τῆς κοινωνίας, ἡ ζωὴ τοῦ ἀνθρώπου αὐτοῦ εἶναι ἀντίθετη μὲ τοὺς νόμους τῆς λογικῆς. Δύο καὶ δύο δὲν κάνουν πάντα 4, κάνουν καὶ πέντε κατὰ τὸν Ντοστογιέφσκι, δηλ. ἡ δυστυχία, ὁ πόνος δὲν εἶναι πάντα κακό, ἀλλὰ μπορεῖ νὰ ὠφελήσῃ τὸν ἄνθρωπο.

Ὅταν ὁ Νίτσε διάβασε τὸ 1887 τὸ «ὑπόγειο» ἀναγνώρισε τὸν Ντοστογιέφσκι ὡς τὸν μόνο ψυχολόγο ποὺ μπόρεσε νὰ τοῦ δώσει κάτι σημαντικό. Ὁ ἥρωας τοῦ ὑπογείου ἀπὸ κακία, ἐνῶ ἀναγνωρίζει ὅτι εἶναι ἄρρωστος, δὲν θέλει νὰ θεραπευθεῖ καὶ ὑπερηφανεύεται γιὰ τὸ κατάντημά του. Βρίσκει ἀπόλαυσι στὴν ἀπόγνωσί του. Εὐχαριστιέται νὰ φανεῖ ἀποκρουστικὸς στὴ Λίζα ποὺ τὴν εἶχε γνωρίσει σὲ νυχτερινὸ ἀμαρτωλὸ οἶκο καὶ τώρα ἐκείνη εἶναι πρόθυμη ν'ἀφήσῃ τὴν ἀμαρτωλὴ ζωὴ καὶ νὰ ζήσει μαζί του, ἀλλὰ τὴν ἀπομακρύνει μὲ βάνουσο τρόπο καὶ προτιμᾷ νὰ μείνῃ μόνος του γιὰ πάντα.

Ἄν ὁ ἄνθρωπος δὲν ξεχωρίσῃ ἀπὸ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους, ποὺ κάνουν αὐτὸ ποὺ ὅλοι θέλουν καὶ ὄχι αὐτὸ ποὺ ὁ Θεὸς θέλει, δὲν θὰ γίνῃ ἀληθινὴ ὑπαρξι, νὰ ἀνυψωθεῖ ἀπὸ τὸ ἄτομο στὸ Πρόσωπο. Σχεδὸν ὅλες οἱ

κεντρικές ιδέες στα επόμενα έργα του Ντοστογιέφσκι εμφανίζονται στις σημειώσεις απ' το υπόγειο. Π.χ. η εύτυχία είναι επιτυχία που κερδίζεται μέσω του πόνου. Στο «Έγκλημα και τιμωρία» ο Ρασκόλνικωφ τελειώνει με το να πέσει στα πόδια της Σόνιας και να δεχθῆ την Χριστιανική πίστι. Στη φυλακή, θά πονέσει, θά κλάψει και θά εὔρει τὸν ἑαυτὸ του ἀναστημένο σὲ νέα ζωὴ.

Ὅπως καὶ στὸν Τολστόϊ ἔτσι καὶ στὸν Ντοστογιέφσκι ἔχομε ἀνάστασι. Μὲ τὸ Εὐαγγέλιο πὺ δίνει στὸν ἥρωα τοῦ Τολστόϊ ὁ ἄγγλος ἱεραπόστολος στὸ τέλος τοῦ βιβλίου. Μὲ τὸ Εὐαγγέλιο ἐπίσης πὺ δίνει ἡ Σόνια στὸν Ρασκόλνικωφ στὸ ἔργο τοῦ Ντοστογιέφσκι. Οἱ δύο «ἀναστάσεις» εἶναι ὁμως διαφορετικές. Τὸ Εὐαγγέλιο πὺ παίρνει ὁ πρῶτος εἶναι **τὸ κατὰ Τολστόϊ Εὐαγγέλιο δηλ. χωρὶς πίστι στὰ θαύματα καὶ ἰδιαίτερα χωρὶς Χριστὸ Ἀναστάντα**. Ἀντίθετα, τὸ Εὐαγγέλιο τοῦ Ρασκόλνικωφ εἶναι τὸ ἴδιο πὺ πῆρε ὁ Ντοστογιέφσκι ἀπὸ τὴν Φονβίζινα πὺ τὸ δίνει ὁ ἴδιος στὸν ἥρωά του μὲ τὰ χέρια τῆς Σόνιας, εἶναι τὸ **ΑΓΙΟ ΕΥΑΓΓΕΛΙΟ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας**.

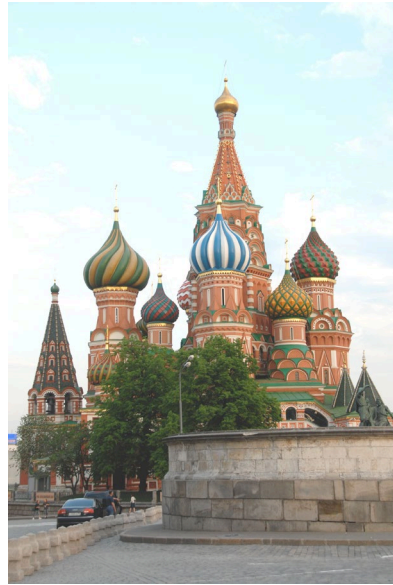
Ἡ Σόνια, ὅταν θ' ἀκούσει γιὰ τὸ φοβερὸ ἔγκλημα, παροτρύνει τὸν Ρασκόλνικωφ: Σήκω ἐπάνω! Πήγαινε στάσου σ' ἓνα σταυροδρόμι, φίλησε τὸ χῶμα πὺ βεβήλωσες, ὑποκλίσου στοὺς ἀνθρώπους λέγοντας «Σκότωσα!» Τότε ὁ Θεὸς θά σοῦ ξαναστείλει τὴ φλόγα τῆς ζωῆς. Ὁ Ρασκόλνικωφ δὲν γονατίζει μονάχα πάνω στὸ ἔδαφος ἀλλὰ καὶ στὰ πόδια τῆς Σόνιας πὺ ὑποφέρει γιὰ τὸ πόνο τῶν ἄλλων καὶ πορνεύει γιὰ νὰ θρέψει τὰ παιδιὰ μίας ἄρρωστης. Τῆς λέγει: «Σόνια, δὲν γονάτισα μπροστά σου, γονάτισα ἐμπρὸς εἰς τὸν ἀνθρώπινο πόνο. Ἐνα σταυρὸ ἀπὸ ξύλο κυπαρισσένιο πὺ τοῦ φόρεσε στὸ στήθος ἡ Σόνια καὶ πὺ συμβόλιζε τὴν ἀπόφασί του νὰ ὁμολογήσει, νὰ δικαστεῖ καὶ νὰ φιλακιστεῖ στὴ Σιβηρία. Δὲν ὑπάρχει σ' ὅλο τὸν κόσμο, πιὸ δυστυχισμένος ἀπὸ σένα, τοῦ λέγει ἡ Σόνια, πρέπει νὰ ὑποφέρεις, νὰ μετανοήσεις γιὰ νὰ λυτρωθεῖς.

Ὁ πραγματικὰ ἐλεύθερος ἀνθρώπος εἶναι αὐτὸς πὺ δραπετεύει ἀπ' τὴ φυλακὴ τοῦ «ἐγῶ» του γιὰ νὰ συνσηθηθεῖ μὲ τὸ Θεό. Γι' αὐτὸ στὴ φυλακὴ ὁ Ρασκόλνικωφ ἐνοιωθε ἐλεύθερος! Μαζὶ του ἀναστήθηκε καὶ ἡ Σόνια, τὸν ἀκολούθησε στὴ Σιβηρία, ἐκεῖ πὺ «καὶ τοὺς δύο τοὺς εἶχε ἀναστήσει ἡ ἀγάπη» Ἔπρεπε ὁμως νὰ περιμένουν 7 χρόνια νὰ τελειώσει ἡ φυλάκισι τοῦ Ρασκόλνικωφ. Μονάχα 7 χρόνια πὺ στὴν ἀρχὴ τῆς εὐτυχίας τους ἦταν φορὲς πὺ καὶ οἱ δύο τους, ἔβλεπαν σὰν 7 ἡμέρες. Ὁ Ρασκόλνικωφ δὲν ὑποπευόταν πὺς ἡ νέα ζωὴ θά τοῦ κόστιζε ἀκριβά. Ὅμως ἐδῶ ἀρχίζει μίᾳ ἄλλῃ ἱστορία ἐνὸς ἀνθρώπου πὺ ἀναστήθηκε σὲ μίᾳ νέα ζωὴ, σὲ μίᾳ χριστιανικὴ ζωὴ, θά μπορούσε αὐτὸ νὰ γίνῃ ἓνα νέο βιβλίο. Ἡ δικὴ μας ἱστορία τελείωσε (Ἐγκλημα καὶ Τιμωρία).

Τέτοιο βιβλίο ὁ Ντοστογιέφσκι δὲν ἔγραψε ποτέ. Ἐγραψε ὁμως ἀντὶ αὐτοῦ τὸν «Ἡλίθιο» (1869). Ἐδῶ ὁ πρίγκηπας Μίσκιν στὸν «Ἡλίθιο», ἐντελῶς ἀθῶος σηκώνει πάνω του τὴν ἐνοχὴ τῶν ἄλλων, φθάνοντας στὴ θυσία γιὰ νὰ σώσει τοῦ ἐνόχου. Ὁ Μίσκιν ἀντίθετα μὲ τὸ δαιμονικὸ χαρακτήρα τοῦ Ρασκόλνικωφ εἶναι ὁ ἀνθρώπος μὲ τὴν ἀγγελικὴ μορφή. Ἡ τρέλλα τοῦ Μίσκιν εἶναι ὑπέρλογη. Ὅταν ὁ ἔμπορος Ραγκόζιν ἐρωτᾷ ἂν πιστεύει στὸ Θεό, ὁ Μίσκιν τοῦ λέγει: «Ἡ οὐσία τοῦ θρησκευτικοῦ συναισθήματος δὲν ἔχει νὰ κάμει μὲ καμμία λογική. Εἶναι θέμα πὺ θά τὸ θίγουν οἱ ἀθεϊστὲς καὶ πάντα θά ξεφεύγουν καὶ θά μιλοῦν γιὰ κάτι ἄλλο. Ἡ ἀρρώστεια τοῦ Μίσκιν εἶναι ἡ ἐπιληψία καὶ λέγει ὅτι «τότε χρόνος οὐκέτι ἔσται» ἔχει μίᾳ αἴσθησι ὑπερτάτης εὐδαιμονίας. Σ' αὐτὸ τὸν κόσμο ὁ Μίσκιν εἶναι ὁμοιος μὲ ταξιδιώτη ἀλλὰ μὲ

ούράνια γνῶσι (τὴ γνῶσι τοῦ $2 + 2 = 3$). Γι' αὐτὸ τὸν διεφθαρμένο κόσμο δὲν διστάζει νὰ θυσιάσει τὴ ζωὴ του ὅπως ὁ Χριστός!

Ὁ πρίγκηπας Μίσκιν, λέγει ὁ Πασκάλ εἶναι ὁ Χριστὸς ποὺ εἶναι ἡ ἐνσάρκωσι τῆς πνευματικῆς ὁμορφιάς. Ὁμορφιά σὰν ψυχικὴ ἄρμονία καὶ ἠθικὴ δύναμι ποὺ ἀποκτᾶται μὲ τὴν πίστι στὸ Χριστὸ καὶ τὴν Ταπεινώσι. Ἡ θυσία καὶ ἡ παρουσία τοῦ Μίσκιν ἀφύπνισε τὶς συνειδήσεις τοῦ λαοῦ. Ἡ περίπτωση τοῦ Μίσκιν εἶναι ἡ σταύρωσι μὲ τὸ Χριστό! «ὅς ἀπώλεσε τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἕνεκεν Ἐμοῦ -λέγει ὁ Κύριος- εὐρήσει αὐτήν». Μ' αὐτὸ τὸν τρόπο πρέπει νὰ κατανοήσουμε τὴν «ἀπώλεια τοῦ λογικοῦ» του Μίσκιν ποὺ δὲν «κατανοοῦσε τίποτα ἀπ' αὐτὸ ποὺ τὸν ἐρωτοῦσαν καὶ δὲν ἀναγνώριζε κανέναν»

Στὸ ἔργο «Δαιμονισμένοι» οἱ ἥρωες κυρεύονται ἀπὸ τὰ δαιμόνια τοῦ μηδενισμοῦ, ἀναρχισμοῦ καὶ ἀθεϊσμοῦ. Ὁ Σταυρόγκιν σπάει τὸν φιλντισένιο σταυρὸ σὲ κομμάτια ἐμπρὸς εἰς τὸν π.Τύχωνα, ἡ ἀντίθετη δύναμι τοῦ ἐχθροῦ, νικᾷ, ὥστε νὰ μὴ σηκώσει τὸ σταυρὸ τῆς μετανοίας καὶ νὰ σωθεῖ. Ὁ ἴδιος ἐγωϊσμός χαρακτηρίζει τοὺς ἀθέους στοὺς «Δαιμονισμένους» ποὺ τελικὰ ὀδηγοῦνται στὴν καταστροφή. Ἀντιθέτως, ἡ ἀνάπηρη Μαρία Τιμοφέγιεβνα (στοὺς Δαιμονιζομένους) σηκώνει τὸ σταυρὸ της. Μὲ τὸ στόμα της ὁ Ντοστογιέφσκι λέγει προφητικὰ λόγια. **Ἡ Θεοτόκος εἶναι ἡ ἐλπίδα μας, ἡ μεγάλη Μητέρα καὶ ὑπάρχει σ' αὐτὴ ἄπειρη εὐτυχία γιὰ τὸν ἄνθρωπο. Ὅταν ποτίσεις τὴ γῆ μὲ τὰ δάκρυά σου μισὸ πήχυ βάθος, τότε θὰ χαρεῖς ἀμέσως γιὰ ὅλα. Δὲν θᾶχεις καμμία θλίψι.** Αὐτὰ τὰ λόγια μὲ συγκίνησαν καὶ ἀπὸ τότε στὴν προσευχή μου, ὅταν ἔκανα μετάνοιες, φιλοῦσα τὴ γῆ καὶ ἔκλαιγα.

Ἀπὸ τὸν Ἰανουάριο τοῦ 1861 μὲ ἄλλους συνεργάτες ὁ Ντοστογιέφσκι ἄρχισε νὰ ἐκδίδει τὸ λογοτεχνικὸ περιοδικὸ «Χρόνος» (Время) ὅπου κάνει ἔκκλησι γιὰ ἐπιστροφή στὶς χριστιανικὲς ἀξίες. Πρέπει -ἔλεγε ὁ Ντοστογιέφσκι- οἱ διανοούμενοι νὰ ἐλευθερωθοῦν ἀπὸ τὴν πνευματικὴ ὑποδούλωσι στὸ δυτικὸ πολιτισμὸ. Ὅντως «δαιμονοπληξία» βρῆκε τότε τὴ Ρωσσία μὲ τὶς διάφορες ὑλιστικὲς, Μαρξιστικὲς, ἀναρχικὲς ἰδέες ποὺ εἶχαν εἰσχωρήσει ἀπ' τὴν Εὐρώπη. Ἡ ἀνάστασι θὰ γίνῃ ὅταν ἡ Ρωσσία ποτίσει τὴ γῆ μὲ δάκρυα μετανοίας. Ὅ,τι ἔκανε καὶ ἡ Μαρία Τιμοφέγιεβνα ποὺ ἄρχισε νὰ προσεύχεται, νὰ κάνει μετάνοιες, νὰ κλαίει κλπ.

Εἶναι αὐτὸ ποὺ θὰ κάμει τελικὰ ὁ Τροφίμοβιτς, θὰ ἀλλάξει ζωὴ θὰ σωφρονιστεῖ καὶ θὰ ἀναφωνεῖ -«**ὦ! Νὰ συγχωροῦμε, νὰ συγχωροῦμε ὅλους καὶ γιὰ πάντα. Ἔτσι θὰ ἐλπίζουμε πῶς καὶ οἱ ἄλλοι θὰ μᾶς συγχωρέσουν. Ὁ καθένας μας ἀπέναντι στὸν ἄλλο εἴμαστε ἔνοχοι**». Ὁ Τροφίμοβιτς λίγο πρὶν τὸ θάνατό του ἐξομολογήθηκε στὸν ἱερέα καὶ κοινώνησε τὰ Ἅγια Μυστήρια. Ἡ ἐπιστροφή του αὐτὴ συμβολίζει τὴν ἐπιστροφή τῆς Ρωσσίας, ἀλλὰ κυρίως αὐτὴ φαίνεται στὸ ἔργο τοῦ Ντοστογιέφσκι «Ὁ Ἐφρηβος»

Σχετικὰ μὲ τὶς σκέψεις πού περιέχονται στὸν «Ἔφηβο» εἶναι αὐτές οἱ ἴδιες σκέψεις πού εἶχε ὁ Ντοστογιέφσκι σ' ὅλη του τὴ ζωὴ. Εἶναι ἓνα ἀπὸ τὰ πλέον ἀξιόλογα ἔργα του. Ἡ κεντρικὴ μορφή σ' αὐτὸ τὸ ἔργο εἶναι ἡ Σόνια Ἀντρέγιεβνα ἡ ὁποία δὲν ἀρκεῖται στὸ σύζυγό της ἀλλὰ ἔχει καὶ ἀμαρτωλὲς σχέσεις μὲ ἄλλον ὁ ὁποῖος εἶναι ὁ πραγματικὸς πατέρας τοῦ παιδιοῦ της, ὁ Βερσίλωφ, ὁ ἔραστής της. Ὁ Βερσίλωφ ἀπὸ δαιμονικὴ ἐκδήλωσι τοῦ πάθους του μεταβαίνει σὲ συμπόνοια, λόγω τῆς διεσπασμένης προσσωπικότητός του δὲν μπορεῖ νὰ θραύσῃ τὰ ὄρια τοῦ ἐγωῖσμοῦ του καὶ διὰ νὰ ξεφύγῃ ἀπ' τὴν ἀπομόνωσί του ὀνειροπολεῖ γιὰ ἓναν ἐπίγειο παράδεισο ὅπου ἡ πίστη στὸ Θεὸ καὶ ἡ ἀθανασία ἀντικαθίστανται μὲ τὴν ἀγάπη τῆς φύσεως καὶ τῆς γῆς. Σὲ ἀντίθεσι μ' αὐτὴ τὴν ἀνθρωπιστικὴ ἀγάπη (ἀγάπη χωρὶς Χριστό) εἶναι ἡ χριστιανικὴ ἀγάπη τοῦ Ντολγαρούκι. Σ' αὐτὸν ἀνήκε ἡ Σόνια, ἦταν γυναίκα του, ἡ μητέρα τοῦ Ἔφηβου, πού ἐξαγόρασε ἀργότερα, ὕστερα ἀπὸ τὴν ἀποπλάνησί της, ὁ Βερσίλωφ. Ὁ Ντολγαρούκι, ἔχοντας στερηθεῖ τὴν γυναίκα του γίνεται ἓνας περιπλανώμενος προσκυνητής, ἓνας μετανοῶν, ἀπὸ μοναστήρι σὲ μοναστήρι καὶ ἀπὸ χωριὸ σὲ χωριό, ὅπου παρατηρεῖ τὴν ὠραιότητα τῆς δημιουργίας καὶ ἀνεβαίνει στὸ σοφὸ Δημιουργό, καὶ ἐνώνεται δοξολογικὰ μὲ τὴν προσευχὴ μὲ τὸν Θεό. (Ἄν καὶ ὁ Ντοστογιέφσκι ζοῦσε στὴν Ἁγία Πετρούπολι, μέσα στὴν κόλασί της -ὅπως γράφει- ἔπρεπε νὰ ἐπιδιώξῃ τὴν κάθαρσή του.)

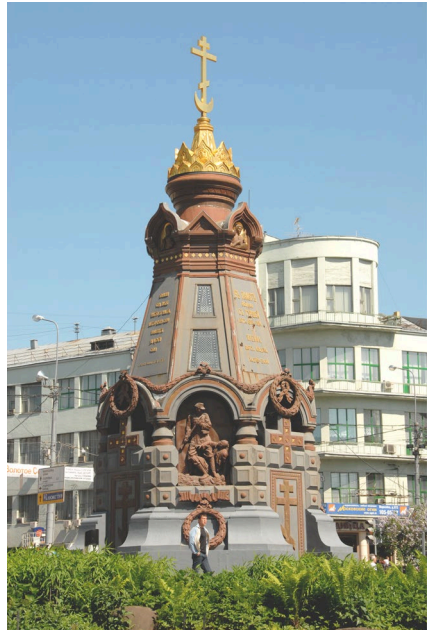
Εἰς τὸ πρῶτο ἔργο του «Οἱ πτωχοὶ» περιγράφει ἱστορίες ἀνθρώπων πού ζοῦν σὲ ἄθλιες συνθήκες στὴν Πετρούπολι. Εἰς τὸ ἔργο του «Σωσίας» ὁ Γκολιάντκιν εἶναι πτωχὸς γραφιάς, δυστυχισμένος στοὺς τέσσερις τοίχους τῆς καμαρούλας του. Ὁ ἥρωας ἢ μᾶλλον ὁ ἀντί-ἥρωας τοῦ «Ἵπογείου» μὲ τὴν ἀπομόνωσί του ἀπ' τὴν κοινωνία, ζεῖ ἐγωῖστικὰ τὴ κόλασι μὲ τὸ νὰ ἐπιμένει στὴν κακία. Ἐδῶ περέχεται τὸ μήνυμα τῆς σωτηρίας μέσω τοῦ πόνου, εἰς τοὺς «Ἀδελφοὺς Καραμάζωφ» ὅμως αὐτὴ ἡ λυτρωτικὴ δύναμι τοῦ πόνου κυριαρχεῖ παντοῦ.- Αὐτὸ τὸ βιβλίον προκάλεσε τόση ἐντύπωσι εἰς τὸν Ἄϊνστάϊν- ὁ πόνος ἐδῶ ἐμφανίζεται σὰν συνέπεια τοῦ κακοῦ στὸν κόσμον. Ἡ ὑπόθεσι πλέκεται μὲ τὴ δολοφονία τοῦ πατέρα Καραμάζωφ, τοῦ Φιοντόρ ἀπὸ τὸ νόθο καὶ ἠλίθιο γιό του, τὸν Σμερντιακώφ καὶ τὴ δικαστικὴ πλάνη, τὴν καταδίκη τοῦ μεγάλου γιου τοῦ Ντμίτρι Καραμάζωφ πού εἶναι ἀθῶος γιὰ τὸ φόνο τοῦ πατέρα του, ὅμως θέλει νὰ σηκώσῃ τὸ σταυρὸ αὐτὸ γιὰ νὰ ἐξαγιστεῖ ἀπὸ τὶς ἀμαρτίες του.

Ὁ πόνος μετατρέπεται σὲ χαρά, ὅπως βλέπουμε εἰς τὸν ἄρρωστο Μάρκελλο, ἀδελφὸ του Ζηνοβίου (τοῦ μετέπειτα στάρετς Ζωσιμᾶ). Ὁ Μάρκελλος 17 ἐτῆς ξεμακρύνει ἀπ' τὸ Θεό, ὥστε ν' ἀρνεῖται τὴν ὕπαρξί Του. Ξαφνικὰ ἀρρώστησε ἀπὸ φυματίωσι καὶ ἔγινε πάλι πιστός, ἐξομολογήθηκε καὶ κοινώνησε... ἂν καὶ ὑπέφερε εἶχε ἀπέραντη χαρά. «Μὴ κλαῖς, μητερούλα μου -τῆς ἔλεγε- Ἡ ζωὴ εἶναι παράδεισος, μόνο πού δὲν θέλουμε νὰ τὸ καταλάβουμε. Ζητοῦσε συγχώρησι ἀπ' ὅλους, ἀκόμη καὶ ἀπ' τὰ πουλάκια, χελιδόνια, σπουργίτια..!! **Ἡ ἀγάπη του πρὸς ὅλους τὸν ἔκανε νὰ βλέπει ὅλους καὶ ὅλα σὲ παράδεισο.**

Ὁ Ζηνοβίος (στάρετς Ζωσιμᾶς) ἦταν τὴν ἐποχὴ αὐτὴ ἀξιωματικὸς, ζοῦσε ἀμαρτωλὴ ζωὴ. Τὴν παραμονὴ μιᾶς μονομαχίας κτύπησε τὸν ὑπηρέτη του, πού μάτωσε ἡ μύτη του. Θυμήθηκε τὸν ἀδελφὸ του πού ζητοῦσε συγγνώμη καὶ κατανύχτηκε. Πῆγε καὶ ζήτησε συγγνώμη. Ὑστερα στὸν τόπο τῆς μονομαχίας ἄφησε τὸν ἀντίπαλό του νὰ τὸν πυροβολήσῃ χωρὶς αὐτὸς νὰ

πυροβολήσει, τοῦ ζήτησε συγγνώμη, συνάμα πήρε τὴν ἀπόφαση νὰ γίνει μοναχός.

Ἕνα ἄλλο παράδειγμα λυτρώσεως εἶναι τοῦ Μιχαήλ ποὺ φόνευσε μία χήρα τὴν ὥρα ποὺ κοιμόταν. Δικάστηκε ἕνας ἀθῶος ὑπηρέτης ποὺ πέθανε στὴ φυλακὴ σὲ μία ἐβδομάδα. Πέρασαν 14 χρόνια ἢ συνείδησί του τὸν μαστίγωνε, εἶχε τύψεις καὶ τάσεις αὐτοκτονίας. Ὅταν ἄκουσε ὁ Ζωσιμᾶς τὴν ἐξομολόγησί του, τοῦ εἶπε καὶ ἔκανε δημόσια ὁμολογία τοῦ φόνου... Ὁ Μιχαήλ εἶπε: **«Ὁ παράδεισος ἀνθισε στὴν καρδιά μου, ὅταν ἐξομολογήθηκα»** Σὲ λίγες ἡμέρες πέθανε, κέρδισε ὅμως τὴν αἰώνια ζωὴ. Τὸ ἀντάλλαγμα γιὰ τὴν ΜΕΤΑΝΟΙΑ του ἦταν ὁ παντοτινὸς παράδεισος ἀντὶ γιὰ τὴν κόλασι ποὺ εἶχε πρωτύτερα μέσα του.

Ὁ Ἀλιόσα (ὁ νεώτερος ἀδελφὸς Καραμάζωφ) μαθητὴς μοναχὸς τοῦ στάρετς Ζωσιμᾶ περιγράφεται εἰς τὸ κεφάλαιο: «Ἡ Κανᾶ τῆς Γαλιλαίας». Ὅταν πέθανε ὁ Ζωσιμᾶς καὶ ἦταν στὸ φέρετρο, ὅλοι πίστευαν στὴν ἀγιότητά του καὶ εἶχαν φέρει καὶ ἀρρώστους ἐκεῖ νὰ θεραπευθοῦν, τότε ἀντὶ γιὰ εὐωδία, ἄρχισε δυσοσμία ἀπ' τὴν ἀποσύνθεσή του. Ὁ Ἀλιόσα πολὺ στενοχωρήθηκε γι' αὐτὸ καὶ ἔφυγε ἀπ' τὴ μονή, γύρισε τὸ βράδυ καὶ ὁ π. Παΐσιος δίπλα στὸ φέρετρο διάβαζε Εὐαγγέλιο γιὰ τὸ ἐν Κανᾶ θαῦμα, γονάτισε καὶ ὁ Ἀλιόσα καὶ σὲ λίγο κοιμήθηκε. Εἶδε ὄνειρο ὅτι βρέθηκε στὸ γάμο στὴν Κανά, καθόταν κι' αὐτὸς στὸ τραπέζι καὶ ὁ Ζωσιμᾶς μὲ ἡρεμὴ φωνὴ τοῦ εἶπε: «Ναί, ἀγαπητό μου παιδί, εἶμαι καὶ ἐγὼ καλεσμένος ἐδῶ, ἐκλεκτός, ἔλα κι' ἐσὺ ἄς πιοῦμε τὸ νέο κρασί. Ξύπνησε καὶ ἡ χαρὰ του ἦταν τόση ποὺ βγήκε στὴν αὐλή, ἔπεσε γονατιστὸς κάτω, ἔκλαιγε φιλώντας τὴ γῆ...τὰ λόγια του στάρετς ποὺ ἄκουσε πρὶν λίγο ἀντηχοῦσαν συνεχῶς στὴν ψυχὴ του..!! Εἶχε γονατίσει πρὶν ἀδύναμος ἔφηβος, ἀλλὰ τὸν σήκωσε ὁ Θεὸς κ' ἔγινε ἀποφασιστικὸς μαχητὴς γιὰ ὅλη του τὴ ζωὴ· ἐπιθυμοῦσε νὰ συγχωρέσει ὅλους καὶ γιὰ ὅλα, καὶ νὰ ζητήσει συγγνώμη. Ἀναστήθηκε σὲ μία νέα ζωή!!! Ὁ στάρετς Ζωσιμᾶς εἶπε πρὶν τὸ θάνατό του στὸν Ἀλιόσα- «Αὐτὴ εἶναι ἡ τελευταία μου ἀγγελία: **Νὰ ζητᾶς τὴν εὐτυχία μέσα ἀπὸ τὴ ΘΛΙΨΗ**».

Ὁ Δμίτρι Καραμάζωφ ποὺ τὸν νικοῦσε ἡ φιληδονία, συλλαμβάνεται γιὰ τὸν φόνο τοῦ πατέρα του, ἂν καὶ ἀθῶος λέγει- «Θέλω νὰ ὑποφέρω γιὰ νὰ ἐξιλεωθῶ μὲ τὸν πόνο». Ἄν καὶ χάθηκε (φυλακισμένος στὰ κάτεργα) ὁ Δμίτρι -ἀναφωνεῖ στὸ τέλος τοῦ βιβλίου ὁ Κρασότκιν- εἶναι εὐτυχισμένος. Μέσα ἀπ' τὰ σίδερα τῆς φυλακῆς ἀναφωνεῖ- «Ὅταν ἔρθει ἡ δυστυχία, φέρνει χάριτες. Μέσα ἀπ' τὸ μεγάλο πόνο μας, θὰ ἀναστηθοῦμε στὴ χαρὰ... Ζήτη ὁ Θεὸς καὶ ἡ ΧΑΡΑ του!!!

Στὸν Ἴβαν Καραμάζωφ ὁ πόνος τοῦ γίνεται αἰτία ν' ἀρνηθεῖ τὸν Θεόν. Ἀφοῦ ὑπάρχει τὸ κακό, δὲν ὑπάρχει Θεός. Ἀναρωτιέται, γιὰτὶ ὑποφέρουν ἄδικα πολλοὶ καὶ τί φταίνει τὰ ἀθῶα μικρὰ παιδιά. Ὁ Ντοστογιέφσκι ἀγαποῦσε πολὺ τὰ παιδιά, ὅλοι σχεδὸν οἱ ἡρώες του εἶναι νέοι. Λέγει ὁ Ζωσιμᾶς στοὺς «Α. Καραμάζωφ»: «Εἶδα δεκάχρονα παιδιά σὲ ἐργοστάσια, ἀδύνατα, ἄρρωστα,

κουρασμένα, να πίνουν βότκα, να λένε βρωμόλογα...αυτά χρειάζονται οι ψυχές τῶν παιδιῶν; Ὅτι χρειάζεται εἶναι τὸ Φῶς τοῦ ἡλίου, τὰ παιχνίδια, τὸ καλὸ παράδειγμα καὶ λίγη ἀγάπη...Πρέπει νὰ σταματήσει ὁ βασανισμὸς τῶν παιδιῶν.»

Ὁ νεαρὸς ἄτακτος νέος ὁ Ἰλιοῦσα, ἐννέα ἐτῶν πεθαίνει μετὰ ἀπὸ σύντομη ἀσθένεια, ἀφοῦ στὸ κρεβάτι τοῦ πόνου νοιώθει τὶς ἁμαρτίες του, ἐτοιμάζεται Χριστιανικά, συμφιλιώνεται μὲ τᾶλλα παιδιὰ τῆς γειτονιάς καὶ πεθαίνει εἰρηνικά. Στὴ κηδεῖα ὁ Ἀλιόσα ἐκφωνεῖ ἐπικήδειο λόγο καὶ διακηρύττει μὲ τόση βεβαιότητα πὼς ὅλοι θ' ἀναστηθοῦν μετὰ θάνατο, μαζί τους καὶ ὁ Ἰλιοῦσα. Ἡ πίστι τοῦ Ἀλιόσα εἶναι ἡ ἴδια πίστι τοῦ Ντοστογιέφσκι πού σὲ ἀντίθεσι μὲ τὸν Ἰβάν πιστεύει στὴν ἀνάστασι τῶν νεκρῶν πού ἔχει ρίζα καὶ ἀρχὴ τὴν ἀνάστασι τοῦ Χριστοῦ. Στὴν ἀνάστασι ὡς ἀπαλλαγὴ καὶ λύτρωσι ἀπὸ τὴν ὀδύνη, ὄχι μονάχα σὲ σχέσι μὲ τὰ παιδιὰ ἀλλὰ καὶ ὅλους τοὺς ἀνθρώπους καὶ τὴν κτίσι πού «στενάζει καὶ συνωδίνει». (Ρωμαίους 8,22).

Στοὺς «Ἀδελφοὺς Καραμάζωφ» ξυπνάει στοὺς ψυχές τὸ μήνυμα τῆς αἰωνίου ζωῆς, τῆς μελλούσης κοινωνίας, τῆς μεταμορφώσεως τοῦ Σύμπαντος ἀπ' τὸ Ἄκτιστο θεῖο Φῶς. Ἐμπρὸς εἰς τὴν δόξα πού πρόκειται νὰ φανερωθεῖ σὲ ἐμᾶς -γράφει ὁ ἀπόστ. Παῦλος- δὲν ἔχουν καμμία ἀξία «τὰ παθήματα τοῦ νῦν καιροῦ». **Συμπάσχοντες μὲ τὸν Χριστό, θὰ δοξαστοῦμε μαζί Του.** Ἡ κτίσι ὅλη ἔχει ὑποταχθεῖ ἄθελά της στὴν ματαιότητα, ἐξ αἰτίας ἁμαρτιῶν τοῦ ἀνθρώπου, περιμένει κι' αὐτὴ νὰ ἐλευθερωθεῖ ἀπὸ τὴν δουλεία τῆς φθορᾶς εἰς τὴν ἐλευθερία τῆς δόξης τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ.

Τέτοια παραδεισιακὴ κατάστασι ὄνειρεύεται ὁ ἥρωας τοῦ Ντοστογιέφσκι στὸ «Ὀνειρο ἐνὸς γελοίου ἀνθρώπου» ὅπου οἱ ἄνθρωποι ζοῦσαν εἰρηνικά μὲ τὰ ζῶα χωρὶς τὰ θηρία νὰ τοὺς βλάπτουν. Ἡ προπρωτικὴ αὐτὴ κατάστασις (τοῦ Ἀδὰμ πρὶν τὴν παρακοὴ καὶ τὴν πτῶσι του) συναντᾶται εἰς τοὺς ἁγίους καὶ νὰ τοὺς ὑπηρετοῦν ἄγρια θηρία. Ὁ Ντοστογιέφσκι λέγει: «Κάθε φύλλο ἢ ἔντομο ἢ ζῶο ὅλα γνωρίζουν μὲ θαυμαστὸ τρόπο τὸν δρόμο τους, καὶ μολονότι δὲν ἔχουν μυαλὸ ματρυροῦν τὸ μυστήριον τοῦ Θεοῦ σὰν ἓνα ἀδιάσπαστο μέρος τῆς θείας ἀρμονίας. Κοίταξε τὰ οἰκιακὰ ζῶα, τὸ ἄλογο, τὸ ταπεινὸ βόδι πού δουλεύει γιὰ τὸν ἄνθρωπο, βλέπεις τὴ μορφὴ τους; Πόση τρυφερότητα, πόση ἀφοσίωσι ἔχουν στὸν ἄνθρωπο, ἂν καὶ συχνὰ αὐτὸς τοὺς φέρεται ἄσπλαχνα καὶ τὰ κακομεταχειρίζεται. Ὅταν ὁ μουζικός (=ὁ χωρικός) θὰ μάθει νὰ λυπᾶται τὰ ζῶα του, θὰ λυπᾶται καὶ τὴ γυναῖκα του. «Ἀγαπᾶτε ὅλη τὴ δημιουργία, τὸ κάθε φυλλαράκι, ἀγαπᾶτε τὰ ζῶα, τὰ φυτὰ καὶ θ' ἀνακαλύψετε τὸ μυστήριον τοῦ Θεοῦ...»

Μία ἄλλη βασικὴ διδασκαλία τοῦ Ντοστογιέφσκι -ὅπως λέγει μὲ τὸ στόμα τοῦ στάρετς Ζωσιμᾶ- εἶναι πὼς «ὁ κάθε ἄνθρωπος φταίει γιὰ ὅλους καὶ γιὰ ὅλα, χωρὶς ἀπὸ τὶς δικές του ἁμαρτίες» καὶ ὅταν αὐτὸ γίνῃ πίστις στὸν ἄνθρωπο, ἀρχίζει νὰ ζεῖ μὲ ὑπευθυνότητα. Τὸ «ὅλοι φταῖμε γιὰ ὅλους καὶ γιὰ ὅλα» σημαίνει ὅτι ὅλοι εἴμαστε ἐκ τῆς φύσεως ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς ἐλευθερίας μας ἁμαρτωλοί. Ὡς υἱοὶ τοῦ Ἀδὰμ φέρουμε τὶς συνέπειες τοῦ προπατορικοῦ ἁμαρτήματος καὶ ὅλοι ἔχουμε ἀνάγκη σωτηρίας... Ἄς θυμηθοῦμε τὸν ἄρρωστο Μάρκελλο πού ζητοῦσε συγχώρεσι ἀπ' ὅλους ἀκόμη κι' ἀπὸ τὰ πουλιὰ καὶ ἦταν εὐτυχισμένος, ἔκλαιγε μὲ χαρὰ. «Ναί, ἔλεγε, ὅλη ἡ δόξα τοῦ Θεοῦ εἶναι γύρω μου μὲ τὰ πουλιὰ, τὰ δένδρα κλπ».

Ὁ Ντοστογιέφσκι ἐντοπίζει τὸ κακὸ στὴν ἀνθρώπινη φύση, ἐνῶ οἱ σοσιαλιστὲς τὸ μετατοπίζουν στὴν κακὴ δομὴ τῆς κοινωνίας. Ἡ συναίσθησι

τῆς εὐθύνης πηγάζει ἀπ' τὴν ἐλευθερία τοῦ ἀνθρώπου. Λοιπόν, ὅποιος θέλει ν' ἀκολουθήσει τὸ Χριστό, αὐτὸς ποὺ θέλει νὰ γίνει πραγματικὸς χριστιανὸς πρέπει νὰ σηκώσει τὸ Σταυρό, νὰ συμμετέχει μὲ τὸ δικό του πόνου στὸ Πάθος τοῦ Χριστοῦ. Νεκρώνοντας τὰ πάθη του καὶ τὶς κακὲς ἐπιθυμίες. Ὁ πόνος σὰν νέκρωση ἀποτελεῖ ἰδιαίτερο χαρακτηριστικὸ τῶν χριστιανῶν. **Νέκρωσις δηλ. ἄσκησις ἀρετῶν, κάθαρσις, φωτισμὸς θεῖος, ἰδρώτας μετανοίας... Ἀνατέλλει ὁμῶς ἡ χαρὰ μέσω αὐτοῦ τοῦ κόπου-πόνου!**

Ὁ Κίερκεγκαρντ ὁ Δανὸς φιλόσοφος εἰς τὸ βιβλίον του «Εὐαγγέλιον τοῦ πόνου» γράφει: «Στὴ ζωὴ ὑπάρχει μία εὐλογημένη χαρὰ, ν' ἀκολουθεῖς τὸν Χριστό! Καὶ στὸν θάνατον ὑπάρχει ἡ τελικὴ εὐλογημένη Χαρὰ νὰ ἀκολουθεῖς τὸν Κύριον στὴν αἰωνιότητα»... «Ἡ χαρὰ μὲ τὴ σκέψη πὼς τὸ σχολεῖο τοῦ πόνου, μᾶς προετοιμάζει γιὰ τὴν αἰωνιότητα»

Ὁλόκληρο τὸ συγγραφικὸ ἔργο τοῦ Ντοστογιέφσκι εἶναι στὴν πραγματικότητα μία τραγωδία ἢ ὁποῖα καταλήγει στὴ χαρὰ. **Λοιπόν, λύτρωσις ὄχι «ἀπό» τὸν ΠΟΝΟ, ἀλλὰ «διὰ» τοῦ ΠΟΝΟΥ.** Ὁ Λιβανέζος ποιητὴς Χαλίλ Γκιμπρὰν (Kahlil Gibran) γράφει στὸ ἔργο του «Ὁ Προφήτης»: Ὅσο πιὸ βαθειὰ σκάβεις στὸ εἶναι σας ἡ λύπη, τόση περισσότερη χαρὰ μπορεῖτε νὰ δεχθῆτε. Μήπως ἡ κούπα ποὺ δέχεται τὸ κρασί σας, δὲν εἶναι ἡ ἴδια ἐκείνη κούπα ποὺ κᾶνκε στὸ φούρνον τοῦ ἀγγειοπλάστη;»

Ὁ Ἰσπανοαμερικανὸς φιλόσοφος Γεώργιος Σαντνουάνα (1863-1952) γράφει: «Ἡ καλύτερη στάση γιὰ ν' ἀντιμετωπίσει κανεὶς τὸν πόνον, δὲν εἶναι ἡ ἐπανάστασις ἀπέναντι στὸν πόνον, ἀλλὰ ἡ ὑποταγὴ στὸν πόνον» **ὁ ἴδιος ὁ πόνος εἶναι ἓνα εἶδος ἐχθρας, ὁ Χριστός, ὁμῶς μας δίδαξε ν' ἀγαπᾶμε τοὺς ἐχθρούς μας!** Ὁ Santnyana, ἂν καὶ δὲν πιστεύει στὴ θεότητα τοῦ Χριστοῦ, συμφωνεῖ μὲ τὸν Ντοστογιέφσκι καὶ τὰ χριστιανικὴ ἄποψη. Στὴν πραγματικότητα ὁ Kierckegaard καὶ ὁ Santayana καὶ ὁ Ντοστογιέφσκι συνδέουν τὸν πόνον μὲ τὴ Ἀγάπη.

Ἡ χαρὰ τοῦ Πάσχα ἢ τὸ νὰ πάσχει κανεὶς στὴ θέση τοῦ ἄλλου φαίνεται καὶ στὸ Σουηδὸ δραματοῦργον August Strindberg (1849-1912) ὁ ὁποῖος γνῶρισε πόνον στὴ ζωὴ του καὶ ἀντλεῖ χαρὰ μέσα ἀπ' τὸν πόνον, ὅπως φαίνεται στὸ ἔργο του «ΠΑΣΧΑ» ποὺ ἔγραψε τὸ 1900 ἔτος. Ἔργο γνωστὸ καὶ ἀπ' τὰ σημαντικώτερα τοῦ αἰῶνα μας. Λίγον πρὶν εἶχε γράψει: «Τὸ Χορὸ τοῦ Θανάτου». Ὑπάρχει σ' αὐτὰ τὰ ἔργα ἀντίθεσις, διότι ὁ Στρίντμπερκ γράφοντας τὸ «ΠΑΣΧΑ» πιστεύει πλέον στὸ Θεό. Ἡ ἔμπνευσις του ὅπως σημειώνει εἶναι κατὰ χριστιανικὴν. Τὸ «ΠΑΣΧΑ» κλείνει μέσα του καὶ τὸν πόνον τῆς Μεγάλης Παρασκευῆς. Αὐτὸ συμβολίζουν τὰ κλαδιὰ ποὺ παίρνει δῶρον ὁ Ἔλις καὶ τὰ κρίνα. Κλαδιὰ σύμβολα Ἀναστάσεως, ποὺ βαστᾷ (στὴν πρώτη πράξιν τοῦ δράματος) ἢ 16 χρονῆ Ἐλεονώρα, ὅταν ἐπιστρέφει ἀπ' τὸ ἄσυλον. Ἄς τὴ θεωροῦν οἱ δικοὶ τῆς ὅτι ἔχει χαμένα τὰ λογικά της, ἐκείνη καταλαβαίνει τὴ ψάλλον τὰ πουλιά, τὴ λένε μὲ τὸ ἄρωμά τους τὰ λουλούδια... τονίζει πὼς σήμερον τὴν Μ. Παρασκευὴν πρέπει ὅλοι νὰ ὑποφέρουν, γιὰτὶ ἀλλοιῶς θὰ ξεχάσουν τὴ Σταύρωσιν τοῦ

Χριστοῦ. Τὰ λόγια τῆς Ἐλεονώρας εἶναι σοφά!... Στὴν Τρίτη πράξη τοῦ δράματος Φῶς ἀρχίζει νὰ προβάλλει στὴν ἀπελπισία τῶν ἡρώων του... Λέγει: «Θὰ πᾶμε στὴν ἐξοχή, σὲ δυὸ μῆνες, ὦ! νὰ περνοῦσαν γρήγορα! (Σχίζει τὰ φύλλα τοῦ ἡμερολογίου καὶ τὰ σκορπίζει) Βλέπεις; Οἱ μέρες περνοῦν... Ἀπρίλιος, Μάϊος! Ἰούνιος! Εὐχαρίστησε, Βενιαμὶν τὸ Θεό!! Καὶ ὁ Βενιαμὶν ἀπαντᾷ: «Δὲν μπορῶ νὰ τὸν εὐχαριστήσω ἀπὸ τόσο χαμηλά» καὶ ἡ Ἐλεονώρα: «Μπορεῖς νὰ τὸν εὐχαριστήσεις ἀπὸ τόσο χαμηλά, γιατί τὰ σύνεφα ἔφυγαν καὶ θ' ἀκούγεται ἕως τὰ οὐράνια» Ἔτσι τελειώνει τὸ δράμα. **Ἡ Ἐλεονώρα δίδει ἀναστάσιμη ἐλπίδα, ὑποφέρει γιὰ χάρι τῶν ἄλλων, φέρνει γαλήνη στὸ σπίτι της καὶ δίδει στοὺς δικούς της τὸ μέγα δίδαγμα τῆς ΑΓΑΠΗΣ, ἀφοῦ καταλήγει σὲ συγγνώμη καὶ συμφιλίωση!**

Ἡ σταυρωμένη ἀγάπη ποὺ εἶναι μαζὶ καὶ ἀναστάσιμη χαρὰ ὑπάρχει καὶ στὸν Ἀμερικανὸ Faulkner William (1897-1962) ποὺ δέχτηκε ὅπως ὁμολογεῖ ὁ ἴδιος μεγάλη ἐπίδρασι ἀπὸ τὰ ἔργα τοῦ Ντοστογιέφσκυ. Ο Faulkner εἶχε διαβάσει πάλι καὶ πάλι Ντοστογιέφσκυ, τὸν ἀνεκάλυψε, ὅταν ἦταν νέος καὶ τὸν ἔκαμε φίλο του στὴ ζωὴ. Σημειώνει συχνὰ «Τοὺς ἀδελφούς Καραμαζώφ» στ' ἀγαπημένα του βιβλία. Ὁ δρόμος τῆς σωτηρίας ἀκολουθεῖ τὸν δρόμο τοῦ Σταυροῦ. Ο Faulkner ἀντιγράφει τὸν Ντοστογιέφσκυ στὸ θέμα τοῦ πόνου ἐκτὸς ἀπὸ τό: «Ὁ πόνος πρέπει νὰ ἐπιδιώκεται γιὰ τὸν ἴδιο τὸν πόνο». Ὅταν λέμε «μεταφυσικὴ τοῦ πόνου» σημαίνει «φιλοσοφία καὶ θεολογία τοῦ πόνου».

Εἰς τὸν «Ἱεροεξεταστή» τίθεται τὸ ἐρώτημα: Εὐημερία χωρὶς Ἐλευθερία (ἄποψη τοῦ Μεγάλου Ἱεροεξεταστή) ἢ ἐλευθερία μὲ ὀδύνη; (ἄποψη τοῦ Χριστοῦ). Οἱ ἰδέες γιὰ τὸν Ντοστογιέφσκυ εἶναι πνευματικὸς ἐπιούσιος ἄρτος. Ἄν δὲν ὑπάρχει ἀθανασία, δὲν ἔχει νόημα ἡ ζωὴ μας. Παρόμοια μὲ τὸν Ἰβᾶν Καραμαζώφ διαμαρτύρεται καὶ ὁ Ἄλμπερτ Καμὺ θεωρώντας τὸ σύμπαν «παράλογο». Ἐνα σύμπαν ποὺ ἡ τύχη τὸ διοικεῖ ποὺ ὁ πόνος καὶ θάνατος εἶναι ἀκατανόητο. Ὁ Καμὺ εἶναι ἐντελῶς ἄθεος, ὅπως καὶ ὁ φίλος του ὁ Jean-Paul-sartre ποὺ λέγει: «Ἡ ζωὴ εἶναι ἀποτυχία καὶ τὸ πάθος τοῦ ἀνθρώπου ἄχρηστον» δηλ. ἀποτυχία λόγω τῆς ἐλευθερίας του.

Ὁ Ντοστογιέφσκυ βεβαιώνει τὴν πίστι του στὴ θεότητα τοῦ Χριστοῦ μὲ τὸ ἐξῆς: «Ἄν κάποιος μοῦ ἀποδείκνυε ὅτι ὁ Χριστὸς δὲν εἶναι ἡ ἀλήθεια θὰ προτιμοῦσα νὰ μείνω μὲ τὸ Χριστὸ παρὰ μὲ τὴν ἀλήθεια» Ταύτισε στὸ πρόσωπο τοῦ Χριστοῦ τὸ ἀγαθὸ, τὸ ὠραῖο καὶ τὴν ἀλήθεια. Γι' αὐτὸ λέγει χαρακτηριστικὰ πῶς ἡ «ΟΜΟΡΦΙΑ θὰ σώσει τὸν κόσμον», στὴ σχέση της μὲ τὴν ταπείνωση μὲ τὴν ἀγάπη δηλαδή, μὲ τὸ ἀγαθὸ, ποὺ ἀποκτᾶται μέσω τοῦ πόνου. Εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρξει ὁμορφιά στὰ Σόδομα; Κι' ὅμως ὁ κόσμος ἐκεῖ τρέχει...Μὲ τὴ φιληδονία θρονιάζει στὴν ψυχὴ τὸ ἰδανικὸ τῆς Σοδομικῆς ὁμορφιάς ποὺ φέρνει ἀπελπισία. Ἡ ἡδονὴ τῆς Σοδομικῆς ὁμορφιάς γεννᾷ λύπη καὶ πόνο.

Ἡ ὠραιότης λέγει ὁ Μπερντιάεφ εἶναι ἡ πραγματοποίησις τῆς ἀγαθῆς φύσεως, εἶναι ἡ βιωμένη ἠθικὴ ζωὴ. Ο Oscar Wilde γράφει: «Ἡ ζωὴ τοῦ Χριστοῦ εἶναι τὸ πιὸ θαυμάσιο ποίημα. Τὰ 4 Εὐαγγέλια εἶναι ποιήματα γιὰ τὸν Κύριο». Ὁ Φρόυντ χαρακτήρισε τὸν Ντοστογιέφσκυ σὰν μαζοχιστὴ. Ἡ ἀλήθεια εἶναι ὅτι ὁ Ντοστογιέφσκυ δὲν ζήτησε τὸν πόνο ἀλλὰ βρέθηκε ὑποχρεωτικὰ μέσα σ' αὐτὸν καὶ δὲν θέλησε ν' ἀπαλλαγεῖ ἀπ' τὸν πόνο ἀλλὰ νὰ βρεῖ τὴ σωτηρία του διὰ μέσου τοῦ πόνου. Ἡ μεταμόρφωσι τοῦ ἀνθρώπου καὶ ἡ Ταπείνωσι εἶναι δυνατὴ μόνο σ' ὅσους δέχονται τὴ χάρι τοῦ Χριστοῦ. **Ἡ μελέτη τῶν ἔργων τοῦ Ντοστογιέφσκυ μεταδίδει τὸ μήνυμα ὅτι ἡ**

Ὁρθοδοξία θὰ σώσει τὸν κόσμον κι' ὄχι ὁ Λατινισμὸς ἢ Προτεσταντισμὸς.

Ἡ χαρὰ μέσω τοῦ πόνου εἶναι τὸ χαρακτηριστικὰ τῆς θεολογίας τοῦ Ντοστογιέφσκι γιὰ τὸν πόνο. «Ὁ «σπόρος» ἂν ἀποθάνει, πολὺν καρπὸν φέρει...» Οἱ ἅγιοι ἔζησαν τὴν χαρμολύπη τοῦ Σταυροῦ! Ὁ Χριστιανισμὸς εἶναι ἡ μοναδικὴ θρησκεία ποὺ διδάσκει τὴ διαρκὴ χαρὰ ἀκόμη καὶ στὸν θάνατο. Λύπη ἐπιτρέπεται, ὅταν ἀμαρτήσουμε...Καὶ αὐτὴ ὀνομάζεται «κατὰ θεὸν λύπη» ποὺ κρύβει τὴ χαρὰ ποὺ ἔνωσε ὁ ἄσωτος, ὅταν μετενόησε. Ἡ ωραιότης τῆς Ἐκκλησίας εἶναι ὁ ΣΤΑΥΡΟΣ!

Ὁ Ντοστογιέφσκι ἐνυμφεύθη τὸ 1855 τὴν Μαρία Ἰσάγιεβα ἡ ὁποία μετὰ ἀπὸ 7 ἀπέθανε μὲ φυματίωση. Μετὰ γνώρισε τὴν Σούλοβα ποὺ ἐμφανίζεται στὸ ἔργο τοῦ «Ὁ Παίκτης» μὲ τὸ ὄνομα Πωλίνα...Μετὰ ἀρραβωνιάστηκε τὴν Ἄννα Κόρβιν ἡ ὁποία ἦταν μηδενίστρια καὶ χώρισαν σύντομα...Τὸ ἴδιο ἔτος τὸ 1865 γνώρισε τὴ Μάρθα Μπράουν (ποὺ εἶχε φυλακιστεῖ καὶ εἶχε κάνει ἀπόπειρα αὐτοκτονίας..) ἀλλὰ εἶχαν παροδικὲς σχέσεις. Ἡ στενογράφος Ἄννα Σνιτκίνα ποὺ τῆς ὑπαγόρευε τὸν «Παίκτη» ὅταν τελείωσε τὸ ἔργο αὐτὸ τὴ ζήτησε σὲ γάμο καὶ 15-2-1867 ἔγινε ὁ γάμος παρὰ τὴ διαφορὰ ἡλικίας (26 χρόνια) ὑπῆρξε χριστιανὴ σύζυγος, ἦταν θεῖο δῶρο καὶ φύλακας ἄγγελός του...Αὐτὴ ἔγινε αἰτία νὰ σταματήσει νὰ παίξει «ρουλέτα», διότι ἀρκετὲς φορὲς ἔχασε ὅλα τοῦ τὰ χρήματα. Ἄν προσθέσουμε τίς συκοφαντίες, πίκρες, μόχθο, ἐπιληψία, βλέπομε πόσο πολύτιμος βοηθὸς ἦτο ἡ σύζυγός του. Ἐκοιμήθη τὴν 28 Ἰανουαρίου 1881 ἀπὸ καρδιοπνευμονικὴ ἀνεπάρκεια. Ἐκάλεσε ἱερέα, ἐξομολογήθηκε καὶ κοινώνησε. Ζήτησε ἀπ'τὴν σύζυγό του καὶ διάβασε Εὐαγγέλιο, μετὰ ἦρθαν τὰ παιδιὰ του, ὁ Φέντια καὶ ἡ Λιούμπα τοὺς εἶπε τὰ τελευταῖα λόγια, -ἀφοῦ διάβασε πάλι ἡ σύζυγός του ἀπ'τὸ Εὐαγγέλιο τὴν παραβολὴ τοῦ Ἀσώτου- ὅτι πρέπει νάχουν ἐμπιστοσύνη στὸ Θεό, ἀκόμα κι' ἂν πέσουν σὲ κάποιο ἀμάρτημα. Ὅταν ζητήσουν τὸ ἔλεός Του, ὁ Θεὸς θὰ τοὺς δεχθῆ, ὅπως τὸν ἄσωτο υἱό. Τί ἀντίθεσι μὲ τὸν Τολστοῖ ποὺ δὲν βρῆκε τὴ λύτρωση!...Ἐγκατέλειψε τὴν οἰκογένειά του, πῆρε τὸ τραῖνο, ἔφυγε μακριὰ γιὰ νὰ πεθάνει σ' ἓνα σιδηροδρομικὸ σταθμὸ ξεφωνίζοντας τὰ τελευταῖα λόγια ὅτι «ζητᾶ τὴν ἀλήθεια!!» Ἡ κόρη τοῦ Ντοστογιέφσκι ἡ Αἰμέ γράφει: «Ἦταν ἓνας χριστιανικὸς θάνατος...χωρὶς πόνους καὶ ντροπὴ». Ὁ ζωγράφος Κραμσκὸϊ ἀπεικόνισε εἰς τὸν πίνακα τὴν αἰώνια γαλήνη τοῦ νεκροῦ πάνω στὸ λείψανό του, κρατώντας τὸ μικρὸ ξύλινο Σταυρὸ σύμβολο τοῦ «συγγραφέα τῶν δυστυχημένων» μέσω τοῦ πόνου. Εἰς τὴν κηδεῖα του περισσότεροι ἀπὸ 50 χιλιάδες λαὸς παρευρέθηκε...Χιλιάδες νέοι ποὺ πρὶν ἦσαν ἄθεοι καὶ ἄπιστοι ἀγρύπνησαν στὸ ναὸ κοντὰ στὸν νεκρό, ἀποχαιρετώντας τὸν μὲ δάκρυα.

Κατὰ τὰ ἔτη τοῦ Στάλιν κηρύσσεται «ἐχθρὸς τοῦ λαοῦ» καὶ ἀπογορεύεται ἡ ἔκδοσις ἔργων του ἢ σχόλια σ' αὐτά. Ἀπὸ τὸ 1956 ἄρχισαν νὰ ἀναθεωροῦν τὴ στάση τοὺς αὐτῆ. Ἡ Ρωσικὴ Ἀκαδημία Ἐπιστημῶν καὶ τὸ Ἰνστιτοῦτο Λογοτεχνίας Ἀγ.Πετροπόλεως τὸ 1972 ἐξέδωκε τὸν Α' τόμο ἀπάντων τοῦ Ντοστογιέφσκι. Τὸ 1984 ἐκυκλοφόρησε ὁ 26ος . Οἱ πρῶτοι 16 τόμοι κυκλοφόρησαν σὲ 200.000 ἀντίτυπα ἕκαστος, ὁ

17ος σὲ 149.000 καὶ οἱ ὑπόλοιποι 55.000 ἀντίτυπα ὁ καθένας. Μὲ τὸ ἡμερολόγιό του καὶ ἐπιστολές του, ὑπερβαίνουν τοὺς 30 τόμους.

Ὁ μέγιστος τῶν ποιητῶν κατὰ τὸν Ντοστογιέφσκυ εἶναι ὁ Ὅμηρος. Μετὰ τὴν τετραετὴ φυλάκιση εἰς τὰ κάτεργα τοῦ Ὅμσκ, καταταγεῖς ὡς στρατιώτης εἰς τὴ Σιβηρία (1854) παρέμεινε πέντε ἔτη εἰς ἡμιελευθερία, δὲν ἐπετρέπετο νὰ δημοσιεύσει τίποτε. Ὁ Τσάρος διαβάζοντας τὸ ἔργο: «Ἀναμνήσεις ἀπ' τὸ σπίτι τῶν πεθαμένων» ἔκλαιγε μὲ λυγμούς. Τὸ 1867 γιὰ ν' ἀποφύγει τοὺς δανειστάς του, ἔφυγε μὲ οἰκογένειά του εἰς Εὐρώπη ἐπὶ 4 ἔτη περιπλανώμενος εἰς Γερμανία, Ἰταλία καὶ Ἑλβετία. Τὸ 1871 τοῦ ἐδόθη ἄδεια ἐπιστροφῆς.

Ἡ συγγραφικὴ του τέχνη φθάνει εἰς τὸ λεπτομερειακὸν περιγράφοντας τὸν ψυχικὸν κόσμον. Εἶναι ἀληθῆς ἀνατόμος τῆς ψυχῆς, βυθίζει τὸν ἀναγνώστη εἰς τὸ βάθος τῶν γεγονότων δίδοντας τὰ σωτηριώδη μηνύματα τοῦ Χριστοῦ!! Εἰς τὸ ἐρώτημα «Πιστεύεις εἰς τὸν Θεόν;» ἀπαντᾷ - μετατοπίζοντας ἀπὸ τὸ θρησκευτικὸ πεδίο εἰς τὸ ἐθνικόν- «Πιστεύω εἰς τὴν Ρωσσία». Εἶναι φανατικὸς Πανσλαμιστῆς, θέλει νὰ μείνει μόνον Ρῶσσοι, πιστεύει ὅτι ἡ Ρωσσία εἶναι προωρισμένη ἐκ θεοῦ νὰ σώσει τὸν κόσμον, θεωρεῖ τὴν Εὐρώπη «Νεκροταφεῖο» δηλ. νεκροὶ ψυχικῶς οἱ Εὐρωπαῖοι διὰ τὴν ἀθεΐα, ὑλισμὸ, μαρξισμό, μηδενισμό...κλπ

Μὲ τὸ λόγια του Στάρετς Ζωσιμᾶ λέγει: «Ὅσοι καταρῶνται τὸν Θεὸν καὶ τὴν ζωὴν, καταρῶνται τὸν ἑαυτὸν των. Ὅταν θ' ἀγαπήσης ὅλα τὰ πράγματα, τὸ μυστήριον τοῦ Θεοῦ θὰ σοῦ ἀποκαλυφθῇ εἰς ἕκαστον ἀπὸ αὐτὰ καὶ τότε θὰ περιβάλλῃς τὸν κόσμον μὲ μίαν παγκόσμιον ἀγάπην»

Κύριε! Βοήθησε μὲ νὰ βλέπω τὶς ἀνομίες μου, νὰ μὴν περιφρονῶ τοὺς ἁμαρτωλοὺς σὰν καὶ μένα, νὰ μὴ διατηρῶ μέσα μου ἄσχημα αἰσθήματα γι' αὐτοὺς λόγω τῶν ἁμαρτιῶν τους, φώτισε με νὰ περιφρονῶ τὸν ἑαυτό μου, ὅπως μοῦ ἀξίζει, ἐπειδὴ εἶμαι ὁ μεγαλύτερος ἁμαρτωλὸς νὰ νοιώθω γιὰ μένα, τὸ σαρκικὸ ἄνθρωπο, ἀμείλικτο μίσος. (τοῦ Ἁγ. Ἰωάννου τῆς Κρονστάνδης).

Λέων Νικολάγιεβιτς Τολστόϊ

Λέων Νικολάγιεβιτς Τολστόϊ γεννηθεῖς τὴν 28 Αὐγούστου 1828 εἰς Γιάσναγια Πολιάνα (=φωτεινὸ λειβάδι) 200 χιλιόμετρα νοτίως τῆς Μόσχας...ἀπέθανε τὴν 7 Νοεμβρίου 1910 εἰς τὸν σιδηροδρομικὸ σταθμὸ Ἀστάποβο (σήμερον λέγεται «σταθμὸς Τολστόϊ»). Ὑπῆρξε «δεύτερος Τσάρος τῆς Ρωσσίας» συνετέλεσε μὲ τὰ ἔργα του εἰς τὴν πτώσιν τοῦ Τσάρου Νικολάου Β' (ὅπως καὶ ὁ Rousseau εἰς τὴν γαλλικὴν ἐπανάστασιν). Ὁ Λένιν ὑπῆρξε «βαθὺς μελετητῆς» καὶ «μέγας θαυμαστής» του. Ἡ ἐπίδρασις τῆς διδαχῆς Τολστόϊ ἐπεξετάθη καὶ εἰς τὸν ἐκτὸς Ρωσσίας κόσμον μὲ τὴν ὑπεράσπισιν τῶν ἀνθρωπίνων δικαιωμάτων καὶ κατὰ τῆς βίας. Ἡ φήμη του μετέβαλεν αὐτὸν εἰς «ἐθνικὸν μνημεῖον» καὶ ἡ Γιάσναγια Πολιάνα ἔγινε ἡ «Μέκκα» δηλ. «προσκύνημα». Καὶ ὁ Ντοστογιέφσκυ εἶπε: ὁ Τολστόϊ ἦτο «Θεὸς τῆς τέχνης» δηλ. Γίγας εἰς τὴν λογοτεχνίαν. Ὁ Ντοστογιέφσκυ κατὰ τὸν Suares «εἶναι μοναδικός, βαθὺς ὑπὸ πᾶσαν ἔννοιαν». Ὁ Τολστόϊ συνέλαβε τὴν «καταπληκτικὴν ἰδέαν» -ὅπως ὁ ἴδιος τὴν χαρακτηρίζει- νὰ ἰδρύσει νέα θρησκεία, ἐκτὸς δόγματος καὶ μυστηρίων, μιᾶς πρακτικῆς θρησκείας πού νὰ δίνει εἰρήνην καὶ χαρὰ ἐπὶ γῆς. Ὁ Τολστόϊ θεωροῦσε τὴν λογοτεχνίαν «ὡς

μέσον μεταδόσεως ενός έσωτερικού προβληματισμοῦ» Τόσο μεγαλύτερος είναι ο πόθος τῆς λυτρώσεως, ὅσο ισχυροτέρα είναι στήν ψυχὴ ἡ αἴσθησις τοῦ θανάτου.

Τὸ ἔργο τοῦ Τολστοῦ «Ἀνάσταση» εἰς ἓν ἔτος, μεταφράσεις ἔγιναν εἰς περισσοτέρας γλώσσας τοῦ κόσμου. Ἡ ἀστραπιαία διεθνὴς ἀναγνώρισις εἶναι σπάνια, ὁ ἀναγνώστης λησμονεῖ τὰς προσωπικὰς του φροντίδας. Ἀπὸ τὸ 1917-1940 ἐξεδόθησαν 21 ἑκατομμύρια ἀντίτυπα ἔργων τοῦ Τολστοῦ. Κατὰ τὴν Unesco «ὁ Τολστοῦ εἶναι ἓνας ἐκ τῶν εὐρύτερον μεταφρασθέντων συγγραφέων τοῦ κόσμου.

Τὸν φόβον τοῦ θανάτου ποὺ δοκίμασε ὁ Τολστοῦ τὸν μεταδίδει ἐντόνως εἰς ἀναγνώστας

του. Πολλοὶ τὸν ὠνόμασαν «κῆρυκα τοῦ θανάτου». Τὸ 1837, ὅταν ἦτο 9 ἐτῶν, ἀπέθανε ὁ πατέρας του, ποὺ τοῦ δημιούργησε αἴσθημα φόβου, ἀκολούθησαν κ' ἄλλοι θάνατοι προσφιλῶν προσώπων, ὁ δὲ θάνατος τοῦ μεγαλύτερου ἀδελφοῦ του τὸν συνεκλόνησεν κυριολεκτικῶς, διότι ὁ ἀδελφός του ἦτο νέος...

Τὸ 1862 νυμφεύεται τὴν Σοφία Μπέρς. Ἔως τὸ 1875 ἀπέθαναν τρία παιδιὰ του. Τὴν περίοδο αὐτὴ τελειώνει τὴν Ἄννα Καρένινα. Ἐφθασε εἰς ἀπελπισία, ὥστε νὰ σκέπτεται τὴν αὐτοκτονία, διὰ τοῦτο δὲν πῆγαινε κυνήγι, μήπως στρέψει τὸ ὄπλον ἐναντίον του. Ἀπὸ τὸ 1869 ποὺ διάβασε τὸν φιλόσοφο Σοπενχάουερ κατὰ τὸν ὅποιον ἡ ζωὴ δὲν ἔχει νόημα, κινήσις ἄνευ ἐλπίδος, συνδεδεμένη μὲ πόνο ποὺ καταλήγει εἰς τὸν θάνατον. Ἐπηρασμένος ἐξ αὐτοῦ λέγει ὁ Τολστοῦ : «Εὐτυχὴς εἶναι αὐτὸς ποὺ δὲν ἐγεννήθηκε ποτέ ! ὁ θάνατος εἶναι προτιμότερος τῆς ζωῆς καὶ πρέπει νὰ ἐπιδιώκει τις, ν' ἀπαλλαγῆ ἀπ' τὴ ζωὴ». Ὡ! τῆς μεγάλης ἀπογνώσεως! Ἡ σύγκρουσις μέσα του κορυφώνεται. Ἐχει ἀποκτήσει ὅ,τι ἠδύνατο νὰ τοῦ προσφέρει ἡ ζωὴ, ὅμως αὐτὰ (δόξα, χρήματα, υγεία, οἰκογένεια κλπ.) δὲν τοῦ ἔδιναν εὐτυχία καὶ εἰρήνη.

Ὁ Νίτσε διακηρύξας ὅτι ὁ Θεὸς ἀπέθανε εἶχε ἐπίγνωσι τὴν ἀνατροπὴ ὅλων τῶν ἀξιών. Εἰς τὴν θέσιν τοῦ «θανόντος» Θεοῦ ὑψώθη ὁ ὑπεράνθρωπος ὡς θεμέλιον νέων ἀξιών (ποὺ τέλος αὐτῶν εἶναι ὁ Μηδενισμός). Ὁ ἴδιος ὁ Τολστοῦ γράφει περὶ τοῦ ἑαυτοῦ του ὅτι ὑπῆρξε «μηδενιστὴς ἢ ἐπαναστάτης... ἀλλὰ μηδενιστὴς ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τῆς ἀπουσίας πάσης πίστεως». Κατὰ τὸν Ν. Ἀντρέγιεφ, τὸ ἀνωτέρω σημειώνει ὁ Τολστοῦ εἰς τὸ βιβλίον: «Εἰς τὴ συνίσταται ἡ πίστις μου» προέκυψε ἀπὸ τὸ ὅτι **ἀγωνιζόταν νὰ εὕρη λογικὴ ἐξήγησι εἰς ὅλα τὰ φαινόμενα.** Ἡ προσέγγισις αὕτη τοῦ Θεοῦ διὰ τῆς λογικῆς ὠδήγησεν εἰς τὸν δυτικὸν μηδενισμὸν (Νίτσε κ.ἄ.). Ὁ Τολστοῦ κατέληξε εἰς τὸ μηδενισμὸ λόγῳ ὑπερμέτρου ἐγωῖσμοῦ.

Ἐπέφερε ἀπ' τὰ νεφρὰ του καὶ κάθε φορὰ ποὺ πονοῦσε τὸν κυρίευε ἀπελπισία. Γράφει: «Ἐὰν ἦτο πρωτὶ ἢ βράδῳ Τρίτῃ ἢ Κυριακῇ, οὐδεμίαν διαφορὰ ὑπῆρχε ... πάντοτε τὸ ἴδιον, πάντοτε πόνος, πάντοτε ἡ ἀπελπισία, πάντοτε ἴδιον». Κατὰ τὴν ὀρθόδοξον διδασκαλία, ἡ ἀπελπισία ἀποτελεῖ τὸ χεῖριστον τῶν ἀμαρτημάτων προερχομένη ἐκ πλήθους ἀμαρτημάτων. Κατὰ τὸν Ἅγιον

Ἰωάννην τῆς κλίμακος ὑπάρχει καὶ ἕτερον εἶδος ἀπελπισίας (ἀπογνώσεως) ἐξ ὑπερηφανίας. (Ἄγ. Ἰωάν. Κλίμακος).

Εἰς τὸ βιβλίον του : «Σημειώσεις ἐνὸς παράφρονος» περιγράφει ὁ Τολστοῖ τὴν ἀγωνίαν τοῦ θανάτου του, ποῦ ἐζήσῃ τὴν 2-Σεπτ.1869 εἰς Ἀρζαμά, ὅταν τὸ φρικτὸ φάσμα τοῦ θανάτου μίλησε μὲ ἀνθρωπίνην φωνὴν ποῦ ἔκανε τὸν Τολστοῖ νὰ φύγει πανικόβλητος κατὰ τὴ νύκτα ἐκείνη. Εἰς τὰς «ἐξομολογήσεις» του φανερώνει ὁ ἴδιος : «Ἐφόνευσαν ἀνθρώπους εἰς τὸν πόλεμον, προκάλεσαν σὲ μονομαχίαν διὰ νὰ τοὺς φονεύσω, ἀπώλεσαν χρήματα εἰς χαρτοπαίγνια, ἐξηπάτησαν χωρικοὺς, προέβην εἰς ψευδολογίας, ληστείας, μοιχείας, μέθη, βία, φόνον, οὐδὲν ἔγκλημα ὑπῆρξε ποῦ νὰ μὴ διέπραξα ... ἡ ζωὴ μου ὅλη εἶναι ἓνα κακό».

Εἴκοσι ὀλόκληρα ἔτη ζωῆς μὲ τὴν ἀνωτέρω ἀγωνίαν καὶ πόθον διὰ λύτρωσιν, τὸ 1899 ἔγραψε τὸ βιβλίον «Ἀνάστασις». Παρὰ τὸν τίτλον ποῦθεν δὲν ἀναφέρει γιὰ τὴν Ἀνάστασιν τοῦ Χριστοῦ, μόνον ὁμιλεῖ διὰ τὸν ἑορτασμὸν τοῦ Πάσχα : « Ὁ φοιτητὴς Νεχλιούντωφ ἐγνώρισε τὴν Κατιούσα (= Αἰκατερίνα) Μάσλοβα ποῦ ἐργαζόταν ὑπηρετρία. Μετὰ τρία ἔτη ἀξιωματικὸς πλέον πέρασε ἀπὸ τὸ ἀγρόκτημα συγγενῶν του διὰ νὰ ἑορτάσῃ τὸ ΠΑΣΧΑ, ἀλλὰ ἐνῶ πρὶν ἦτο ἀγνὸς τώρα ἦτο διεφθαρμένος κ' ἔβλεπε τὰς γυναῖκες ὡς «τὰ καλύτερα μέσα διὰ ἀπόλαυσιν». Τώρα ποῦ εἶδε πάλιν τὴν Κατιούσαν ἐφούντωσε τὸ παλαιὸν ἀγνὸν αἴσθημά του. Τὴ νύκτα τοῦ ΠΑΣΧΑ ἐκκλησίαν τοῦ χωριοῦ : «ὅλα ἦσαν ὑπέροχα, ἀλλὰ περισσότερον ἡ Κατιούσα, τὸ πᾶν εἰς τὸ ναὸν καὶ εἰς τὸν κόσμον ὅλον, ὑπῆρχε διὰ αὐτὴν (Κατιούσαν) καὶ μόνον..... δι' αὐτὴν ἔλαμπαν αἱ λαμπάδες, δι' αὐτὴν ἔψαλλον : ΠΑΣΧΑ Κυρίου, Πάσχα». Τὴ δευτέρῃ ἡμέρᾳ τοῦ ΠΑΣΧΑ ὁ Νεχλιούντωφ μετέβη εἰς τὸ δωμάτιον τῆς Κατιούσας καὶ μὴ σεβασθεὶς τὴν παρθενίαν της, ἀπεπλάνησεν αὐτήν. Τὴν ἐπομένην ἀπεχαιρέτησεν αὐτήν καὶ δὲν ἐπέστρεψε ποτὲ σ' αὐτήν. Ἡ Κατιούσα ἔπαυσε πλέον νὰ πιστεύει εἰς τὸν Θεόν, ἐπειδὴ ἦτο ἔγκυος, τὴν ἐξεδίωξαν, γέννησεν ἀγόρι τὸ ὁποῖον ἀμέσως ἀπέθανε. Περιφερομένη καὶ ἀμαρτάνουσα κατέληξε εἰς ἓνα οἶκον ἀνοχῆς... (Σχόλιον : Βλέπετε πῶς περιγράφει τὴν ἑορτὴν ἑορτῶν τὸ ΑΓΙΟΝ ΠΑΣΧΑ ; Ὁ ἡρώας του ἀμαυρῶνει τὴν ἑορτὴν μὲ τὴν πορνείαν αὐτὴ καὶ τὴν ὑπόλοιπὴν στάσιν του...).

Ὁ Τολστοῖ εἰς τὸ βιβλίον του : «Εἰς τί συνίσταται ἡ πίστις μου» γράφει : «Περὶ τῆς δικῆς του ἀτομικῆς ἀναστάσεως... ποτὲ δὲν ὠμίλησεν ὁ Χριστός, οὔτε διὰ μιᾶς λέξεως» ἄλλοῦ εἶπε : «Ὀλίγον μ' ἐνδιαφέρει ὅτι ἀνεστήθη ὁ Χριστός. Ἀνεστήθη, ἃς εἶναι ὁ Θεὸς μετ' αὐτοῦ... Ἐγὼ πρέπει νὰ γνωρίσω πῶς πρέπει νὰ ζήσω. Εἰς τὸ ἔργον τοῦ «Σύντομος ἔκθεσις τοῦ Εὐαγγελίου» ποῦ εἶναι περίληψις Εὐαγγελίου ἀπουσιάζει ἡ Ἀνάστασις τοῦ Χριστοῦ καὶ ἄλλα θαύματα... ὁ Τολστοῖ ἀρνεῖται τὴν θεότητα τοῦ Χριστοῦ, γράφει: «Εἶναι τρομερὴ βλασφημία νὰ ταυτίζομε τὸν Ἰουδαῖον Ἰησοῦν μετὰ τοῦ Θεοῦ» ὁ Χριστὸς δι' αὐτὸν ἦτο μέγας διδάσκαλος θρησκείας. Αὐτὰ τὰ ἔγραψε τὸ ἔτος 1901 εἰς τὴν Σύνοδον τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας. Εἰς τὸ βιβλίον του: «Εἰς τί συνίσταται ἡ πίστις μου» γράφει: «Ποτὲ δὲν εἶπε ὁ Χριστὸς διὰ συγκεκριμένης λέξεως διὰ τὴν Ἀνάστασιν Του καὶ τὴν ἀποκατάστασιν τῶν νεκρῶν εἰς τὴν βασιλείαν Του ποῦ δίδαξαν οἱ Φαρισαῖοι καὶ πιστεύουν οἱ Χριστιανοί... Ἡ ἀποκατάστασις τῶν νεκρῶν καὶ ὄχι ἀνάστασις ...θὰ ἐκπληρωθεῖ κατὰ τὴν ἔλευσιν τοῦ Μεσσίας μὲ τὴν ἰδρυσιν τῆς βασιλείας τοῦ Θεοῦ ἐπὶ τῆς γῆς»

Περὶ ἀθανασίας ὁ Τολστόϊ δὲν εἶχε πάντοτε σταθερὰς ἀντιλήψεις. Τὸ 1859 γράφει ὅτι πιστεύει σ' αὐτήν, τὸ 1860 ἀμφιβάλλει καὶ ἀπιστεῖ. Ὀλίγα ἔτη ἀργότερον δηλώνει πίστιν εἰς ἀθανασία, ἂν καὶ ἀμφιβάλλει ὀλίγον. Εἰς τὸ «Ἡμερολόγιόν του» 4 Σεπτ.1910 (δυσὸ μῆνας πρὶν τὸν θάνατόν του) ἀπορρίπτει ταύτην σαφῶς καὶ κατηγορηματικῶς.

Ἀπὸ νεαρὴ ἡλικία ὅταν ἦταν φοιτητὴς στὸ πανεπιστήμιον τοῦ Καζάν, ἐμελετοῦσε τὸν Spinoza ὁ ὁποῖος δίδασκε ὅτι ὁ Θεὸς δὲν εἶναι πρόσωπον. Ἄρνεῖται ὡς καὶ ὁ Ἀριστοτέλης τὴν ἐπιβίωσιν τῆς προσωπικῆς μνήμης (ὁ νοῦς τίποτε δὲν δύναται νὰ ἐνθυμηθῇ, ὅταν εἶναι ἐκτὸς σώματος). Ἐπίσης ὁ Σπινόζα δὲν πιστεύει εἰς οὐράνια ἀνταμειβῆ καὶ ἀνταπόδοσιν εἰς βασιλεία τοῦ Θεοῦ εἰς τοὺς σωζομένους. Ἀπὸ αὐτὰ καὶ παρόμοια ἐπηρεάστηκε ὁ Τολστόϊ, ὁμοίως ἐπίδρασι ἐδέχθη ἀπὸ τὸν Σοπενχάουερ ὁ ὁποῖος πίστευε ὅτι ἡ ζωὴ μὲ τὸ θάνατο ἐπανερχεται εἰς τὸ μηδέν. Ὁ Τολστόϊ ὑποστηρίζει ὅτι ἡ ἀτομικότης τοῦ ἀνθρώπου χάνεται μετὰ τὸν θάνατον διὰ τῆς ἐνώσεως τῆς ψυχῆς μὲ τὸ πᾶν καὶ δὲν γνωρίζομεν τί θὰ συμβῇ μετὰ θάνατον. Κατὰ τὸν S. Mirsky ὁ Τολστόϊ ὑπῆρξε «ὀρθολογιστὴς μέχρι μυελοῦ ὀστέων» Ἡ ἀντίληψις τοῦ Τολστόϊ περὶ λυτρώσεως εἶναι ἡ ἑξῆς : «Ἡ αἰωνιότης τῆς ζωῆς μεταφέρεται στὸν ἄνθρωπον ποὺ ζεῖ σύμφωνα μὲ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ. Ἀνάστασις ὡς αἴσθησις τῆς συμμετοχῆς τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὴν θεία δημιουργία-ἀνθρωπότητα ποὺ φθάνει μέχρι τὴν ἰδέαν τῆς παγκοσμίου ἐνότητος». Ἡ ἄρνησις τοῦ ἐγωῖσμοῦ διὰ τὸ καλὸ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων αὐτὴ εἶναι ἡ ἀνάστασις ἐκ τοῦ θανάτου τῆς ἁμαρτίας εἰς τὴν ζωὴν τῆς ἀγάπης. Αὐτὴ εἶναι ἡ κεντρικὴ ἰδέα = ἡ ἀνάστασις ποὺ περιγράφει εἰς τὸ βιβλίον του μὲ τὸν ἥρωά του τὸν Νεχλιούντωφ. Ἀνάστασιν δηλαδὴ μόνον ὑπὸ συμβολικὴ ἔννοια.

Ἡ Κατιούσα (Αἰκατερίνα Μάσλοβα) μετὰ ἑπτὰ ἔτη παραμονῆς εἰς τὸ πορνεῖον ὠδηγεῖτο εἰς κακουργοδικεῖον νὰ δικασθῇ διὰ τὸν φόνο πλουσίου ἐμπόρου. Μεταξὺ τῶν δικαστῶν ἦτο καὶ ὁ διαφθορεὺς αὐτῆς ὁ Νεχλιούντωφ ὁ ὁποῖος τὴν ἀνεγνώρισε καὶ ἐφοβήθη. Ἐκ τῆς δίκης, ἂν καὶ ἐφαίνετο ἡ ἀθωότης αὐτῆς, οὐδόλως διεμαρτυρήθη ἀλλ' ἀφῆκε νὰ τιμωρηθῇ 4 ἔτη φυλάκισι εἰς Σιβηρία. Ὁ Νεχλιούντωφ μετενόησε, ἔκλινε γόνυ εἰς Θεὸν προσευχήθη νὰ τὸν βοηθήσει ὁ Θεός, καὶ ὅ,τι ζήτησε ἔγινε ... Ὁ Θεὸς ἦτο ἐντός του καὶ αἰσθανόταν λύτρωσι καὶ χαρὰ ζωῆς. Ἡ ὀρθὴ κατανόησις τῆς ζωῆς ἀποτελεῖ τὴν γνῶσιν τῆς ἀληθείας ποὺ ἐκδηλώνεται ὡς μία προσπάθεια πρὸς τὸ ἀγαθόν. Ἡ ζωὴ εἶναι πάλη ψυχῆς κατὰ τοῦ σώματος . Ὁ Νεχλιούντωφ διέκοψε τὴν ἀμαρτωλὴν σχέσιν μὲ τὴν Βασίλιεβνα καὶ τὴν Κορτσάγινα τὴν ὁποίαν ἤθελε νὰ νυμφευθῇ, διέκοψε ἐπίσης καθεστὸς μὲ τὸ κοσμικὸ περιβάλλον. Μετέβη εἰς φυλακὴν διὰ νὰ ζητήσῃ συγγνώμην ἀπ' τὴν Μάσλοβα καὶ νὰ τῆς εἰπῇ ὅτι θέλει νὰ τὴν νυμφευθῇ. Μετέβη εἰς Πετρούπολι ἀλλὰ δὲν κατόρθωσε νὰ ἀναιρέσῃ τὴν δικαστικὴν ἀπόφασιν. Πῆγε εἰς Σιβηρία διὰ νὰ εἶναι κοντὰ εἰς τὴν Μάσλοβα καὶ ἡ ζωὴ του εἶναι τώρα μὲ φιλανθρωπίες, ἐλεημοσύνας κλπ

Καὶ ἡ Μάσλοβα ἄρχισε τὴν νέα ζωὴ της ... ἔπαυσε νὰ καπνίζει, νὰ πίνει..., νὰ ἐρωτοτροπεῖ, ἄρχισε νὰ ἐργάζεται ὡς βοηθὸς νοσοκόμου... τέλος ἡ Μάσλοβα ὑπανδρεύεται τὸν πολιτικὸν κατάδικον Σίμονσον καὶ ὄχι τὸν

Νεχλιούντωφ διὰ νὰ μὴ τὸν κάνει δυστυχισμένο ...Ὁ Νεχλιούντωφ μετὰ ἀπὸ αὐτά, ἐνῶ εὐρίσκεται εἰς τὸ δωμάτιόν του ἄρχισε νὰ διαβάζει τὸ Εὐαγγέλιο πού τοῦ εἶχε δώσει ἄγγλος ἱεραπόστολος καὶ κατέληξε εἰς τὸ συμπέρασμα : τὸ κακὸ διὰ νὰ σταματήσει στὸν κόσμον, μόνο διὰ τῆς ἀγάπης καὶ τῆς συγγνώμης. Ἡ ἀνακεφαλαίωσις τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ περιέχεται στοὺς «μακαρισμούς» μὲ τὴν ἐντολὴ «μὴ ἀντιστῆναι τῷ πονηρῷ». Ὁ Νεχλιούντωφ ὅλη τὴ νύχτα διάβαζε τὸ Εὐαγγέλιο καὶ ἐσκέπτετο : Ἐὰν οἱ ἄνθρωποι ἐφήρμοζαν τὶς πέντε ἐντολὰς τῆς ἐπὶ τοῦ Ὁρους ὁμιλίας, ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ θὰ ἔφθανε στὴ γῆ. «Μία νέα ζωὴ ἀνέτειλε δι' αὐτὸν, ἐντὸς τῆς ψυχῆς του, ἡ ζωὴ τῶν πέντε ἐντολῶν τοῦ Χριστοῦ. Πῶς θὰ τελειώσει ἡ νέα αὐτὴ περίοδος τῆς ζωῆς του, ὁ χρόνος μόνον θὰ τὸ δείξει.»

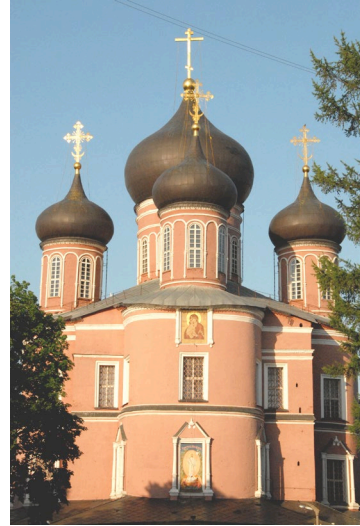
Ὁ Τσέχωφ παρατηρεῖ ὅτι τὸ μυθιστόρημα αὐτὸ «Ἡ Ἀνάσταση» δὲν ἔχει τέλος, ὁ σοβιετικὸς συγγραφεὺς Σκλόβσκυ λέγει: Ἡ ἀνάστασις ὄχι τοῦ θρησκευόντος ἥρωος τοῦ Τολστοῖ, ἀλλὰ ὁ ἔρωτας τῆς Κατιούσας εἶναι τὸ κέντρο πού περιστρέφεται ἡ ἀφήγησις στὴν «Ἀνάσταση», ὁ «θρησκευόμενος» Νεχλιούντωφ θὰ μείνει ἄνευ ἀναστάσεως, παρὰ τὸ γεγονός ὅτι γνώρισε τὴν πραγματικὴν θρησκείαν. Ἡ ἄνευ θρησκείας Κατιούσα, ἀναστήθηκε. Ὁ κόσμος πού ἀντιπροσωπεύει ὁ Νεχλιούντωφ εἶναι νεκρὸς καὶ δὲν μπορεῖ ν' ἀναστηθεῖ, ἀκόμα κι ἂν μετανοήσει. Νὰ γιατί ὁ Τολστοῖ δὲν μπόρεσε νὰ γράψει τὸ δεύτερο μέρος τῆς «Ἀνάστασης» ὅπως ἤθελε νὰ περιγράψει τὴν περαιτέρω πορεία τοῦ Νεχλιούντωφ.

Ἄν ὁ ἔρωτας ἐξυψώνει τὸν ἄνθρωπον, πόσο μᾶλλον ὁ θεῖος ἔρωτος πού βλέπει τοῦ ἄλλου ὡς ἀδελφούς. Ἄν ἡ ἀνάμνησις τοῦ ἔρωτος τῆς Κατιούσας πρὸς τὸν Νεχλιούντωφ ἐξαγνίζει αὐτὴν μέχρι σημείου νὰ φύγει ἀπ' τὸ πορνεῖο καὶ νὰ κἀν γάμον μὲ τὸν Σίμονσον ὁ θρησκευτικὸς ἔρωτος ὑψώνει εἰς τὴν «ὑπὲρ φύσιν» ζωὴ π.χ. ἡ ἀγ.Μαρία Αἰγυπτία (+1 Ἀπριλίου) πού ἔγινε ἀπὸ πόρνη ἁγία.

Μὲ δυὸ λόγια : ὁ Νεχλιούντωφ τῆς «ἀναστάσεως» εἶναι ὁ Τολστοῖ! Οἱ ἥρωες τοῦ Τολστοῖ εἰς τὴν θεωρίαν μόνο (δηλ. εἰς τὸ διήγημα) ἀνασταίνονται, ὅτι αὐτὸς δὲν κατόρθωσε νὰ ἐπιτύχει εἰς τὴν πράξιν. Ἀπὸ τὴν συμπεριφορὰ του πρὸς σύζυγόν του βλέπομεν ὅτι δὲν τὴν ἀγαποῦσε, ἀφοῦ τόσες φορὲς ἔφυγε ἀπ' τὴν οἰκίαν του. ... πῶς λοιπὸν ν' ἀγαπήσῃ ὅλο τὸν κόσμον; Συμφώνως πρὸς ἐπιστολὴν τοῦ Γκόρκυ εἰς τὸν Τσέχωφ τὸ 1900 : «ὁ Τολστοῖ δὲν ἀγαπᾷ τοὺς ἀνθρώπους, καθὼς δὲν ἀγαπᾷ καὶ τὸν ἴδιον τὸν Θεόν». Ἡ νέκρωσις εἰς τὸν Τολστοῖ εἶναι ἀπηλλαγμένη τοῦ πόνου ὡς καὶ εἰς τὸν Πλάτωνα συναντᾶται σὰν μελέτη θανάτου πού οὐδέποτε πραγματοποιήθηκε ἐν τῇ πράξει, (δηλ. μόνο εἰς τὸ θεωρητικὸν ἐπίπεδον). Τὸ παράδοξον εἶναι ὅτι, ἐνῶ ἐπιθυμοῦσε ὁ Τολστοῖ νὰ δοκιμάσει μεγάλο πόνον, δὲν ἠδύνατο νὰ ὑπομείνει οὔτε καὶ μικροὺς πόνους. Ἡ φυγὴ του (ἀπὸ οἰκογένειάν του) ἀποδεικνύει ὅτι ἤθελε ν' ἀποφύγει τὸν πόνον. Ἡ ἀσυμφωνία θεωρίας καὶ πράξεως φαίνεται ἀπὸ τὸ κάτωθι : « Εἶμαι ἔνοχος, ζῶ ἐν τῇ ἁμαρτίᾳ, εἶμαι ἄξιος πάσης περιφρονήσεως, διότι δὲν πράττω συμφώνως πρὸς ὅσα διδάσκω». Καὶ ὁ Σολτζενίτιν γράφει ὅτι «ἡ οὐτοποία τοῦ Τολστοῖ ἔγκειται εἰς τὸ ὅτι συγχέει τὴν Βασιλείαν τοῦ Θεοῦ πρὸς τὴν ἐξουσίαν τοῦ κράτους».

Ὁ Τολστοῖ ἀναγνωρίζει τὰς ἐντολὰς τοῦ Χριστοῦ, ἀρνεῖται ὅμως νὰ χρησιμοποιήσει τὴν δύναμιν τοῦ Θεοῦ, διὰ νὰ τὶς πραγματοποιήσει ... ἀρκεῖται εἰς προσωπικὰς του δυνάμεις. Ἀρνεῖται ὁ Τολστοῖ τὴν Ἐκκλησίαν, τὴν θεωρεῖ «ψέμμα καὶ κακόν». Τὰς θαυματουργικὰς εἰκόνας (τὴν προσκύνησι αὐτῶν)

ονομάζει «παχυλήν είδωλολατρίαν». Απορρίπτει τὰ μυστήρια καὶ κυρίως τὴν Θεία Κοινωνία. Δι' ὅλα αὐτὰ τὴν 22 Φεβρουαρίου 1901 ἡ Ρωσικὴ Σύνοδος τὸν κατεδίκασε. Ἡ ἔμπαικτικὴ-βλάσφημη περιγραφή τοῦ Θείου Μυστηρίου κατὰ τὴν ὁποία ὁ Τολστόϊ ἀμφιβάλλει τὴ μετουσίωσι εἰς Θεῖο Σῶμα καὶ αἷμα Χριστοῦ φαίνεται ἀπὸ τὸ ἴδιο τὸ κείμενό του. Καὶ ἡ σύζυγός του Σοφία εἰς τὸ ἡμερολόγιό της γράφει: «Εἶμαι πλήρης ἀηδίας διὰ τὴν κυνικὴ αὐτὴ περιγραφή τοῦ μυστηρίου... Ἡ Θεία Κοινωνία δι' αὐτόν, εἶναι ἄρτος... σε' ἓνα κύπελλο... Βλέπω προστύχους ὕβρεις κατὰ τῶν χριστιανῶν καὶ τοῦτο μ' ἀηδιάζει» Γιὰ τὴν Θ. Λειτουργία γράφει καὶ τοῦτο τὸ φρικτὸ : «Τὸ μυστήριον (δηλ. ἡ Θ. Κοινωνία) εἶναι ἀνόητος φλυαρία καὶ βλάσφημος μαγεία ἱερῶν... ὑπεράνω τοῦ ἄρτου. Τοῦτο γράφει εἰς τὴν Ἱερὰ Ρωσικὴ Σύνοδο καὶ συνεχίζων ἀρνεῖται καὶ τὸ μυστήριον τῆς Θείας ἐξομολογήσεως, γράφων: «Εἰς τὴν ἄφεσιν τῶν ἀμαρτιῶν διὰ τῆς ἐξομολογήσεως, βλέπω βλαβερὰ ἀπάτη πού ἐνθαρρύνει μόνον τὴν ἀνηθικότητα καὶ γίνεται αἰτία νὰ μὴ φοβοῦνται οἱ ἄνθρωποι τὴν ἀμαρτίαν», καὶ ...συνεχίζει: «Ἀπορρίπτω ὅλα τὰ μυστήρια τῆς ἐκκλησίας καὶ τὰ θεωρῶ ἐξευτελιστικὴ μαγεία, ἀσυμβίβαστα πρὸς τὴν χριστιανικὴ διδασκαλία». Ὅποια διαφορὰ μὲ τὰ ἔργα τοῦ Ντοστογιέφσκυ ὅπου τονίζεται ἡ ἀνάγκη τῶν Θ. Μυστηρίων καὶ βλέπομεν τοῦ καρπούς τῆς μετανοίας τῶν ἠρώων τοῦ Ντοστογιέφσκι.!

Ἄν καὶ ἐνδιαφέρθη ἡ Ἐκκλησία νὰ μεταφέρει τὸ Ἅγιο Ποτήριον καὶ τὰ μυστήρια πλησίον του λίγο πρὸ τοῦ θανάτου του, ὁ Τολστόϊ δὲν ἠθέλησε νὰ κοινωνήσει. Ἡ σύζυγός του, εἶχε μυστηριακὴ ζωὴ (ἐξομολόγησι-Θ. Κοινωνία...).

Ἡ φυγὴ τοῦ Τολστόϊ ἀπ' τὴν οἰκογένειά του εἶναι δραπέτευσι, ἀπελπισμένη ἔξοδος, ὕστατη προσπάθεια πρὸς λύτρωσιν. Ἐφυγε νύκτα, διότι ἡ σύζυγός του ἐρευνοῦσε τὰ χειρόγραφα του καὶ τὸ ἐθεώρησε «κατασκοπεία» !! καὶ ὁμολογεῖ ὅτι δὲν βαστάζει νὰ ζεῖ σὲ ἀνέσεις, ἐνῶ ἄλλοι γέροντες ζοῦν μὲ ἡσυχία καὶ μόνωσι... ἤθελε, λοιπόν, Τολστόϊ -ὅπως ὁ ἴδιος γράφει- νὰ καθαρῖσει τὴν συνείδησί του πρὸ τοῦ ἐγγίζοντος θανάτου. Κατ' ἀρχὰς μετέβη εἰς τὴν Μονὴ Ὅπτινα μὲ τὸν προσωπικό του ἰατρὸ Μακοβίτσου, συζήτησε μὲ τοὺς μοναχοὺς, τοῦ ἔδωσαν δωμάτιον εἰς ξενῶνα νὰ διανυκτερεύσουν... εἶπε ὅτι ἤθελε νὰ ὁμιλήσῃ μὲ τὸν στάρετς Ἰωσήφ καὶ θὰ ἔμενε στὴ Μονὴ Ὅπτινα, ἂν δὲν τοῦ ἀπαιτοῦσαν νὰ πηγαίνει στὴν ἐκκλησία... (ὑπὸ τὸν ὅρον αὐτὸν δὲν ἦτο δυνατόν νὰ τὸν δεχθοῦν.) Ἐπειδὴ ἐφοβεῖτο μήπως ἡ σύζυγός του τὸν ἀνακαλύψῃ (διότι ἐπιθυμοῦσε νὰ διέλθῃ τὸ γῆρας του εἰς τὴ σκιά τῆς μονῆς)... ἀνεχώρησε διὰ τραίνου μακρὰν, ἴσως εἶχε καὶ πρόθεσι νὰ ἐξέλθῃ τῶν συνόρων. Καθ' ὁδὸν κρυολόγησε καὶ ἔμεινε κλινήρης εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ ἀρχιφύλακος Ἰβάν Ὀζόλιν εἰς τὸ σταθμὸ Ἀστάποβο πού σήμερον λέγεται Σταθμὸς Τολστόϊ. Τὴν μεθεπομένη ἀφίχθη ὁ φίλος του Τσερτκῶφ καὶ ὁ μεγαλύτερος υἱὸς του Σεργκεῖ, ἔπειτα ἡ σύζυγός του καὶ ἡ κόρη του Τατιάνα εἰς τὰς ὁποίας δὲν ἐπέτρεψαν οἱ ἰατροὶ νὰ τὸν ἰδοῦν... κυρίως ὁ ἴδιος ὁ Τολστόϊ δὲν ἤθελε τὴν σύζυγό του, οὔτε καὶ ἱερέα πού ἔστειλε ἡ ἐκκλησία νὰ τοῦ δώσει τὸ «τελευταῖον ἐφόδιον, ἐξομολόγησι καὶ Θεία Κοινωνία» ὁ Μητροπολίτης

Ἀντώνιος ἔγραψε ἐπιστολὴ εἰς σύζυγό του καὶ τηλεγραφήματα, ἀλλ' εἰς μάτην, δὲν ἤθελε νὰ συμφιλιωθεῖ μὲ τὸν Θεόν.

Ἐνα ἔτος πρὸ τοῦ θανάτου του ἔγραψε εἰς τὸ ἡμερολόγιόν του : «Ἐλπίζω ἡ σύζυγός μου καὶ ὁ Ἐπίσκοπος δὲν θὰ κάνουν κάτι νὰ πείσουν τοὺς ἀνθρώπους ὅτι μετενόησα...Δηλώνω ὅτι δὲν δύναμαι νὰ ἐπανέλθω εἰς ἐκκλησίαν καὶ νὰ κοινωνήσω πρὸ τοῦ θανάτου... Διὰ τοῦτο ἡ κόρη του Ἀλεξάνδρα ἀπήντησε εἰς τὸν ὁ Βαρσανούφιο -ποὺ περίμενε στὸ Ἀστάποβο δυὸ ἡμέρας νὰ τὸν συναντήσῃ- «δὲν ἦτο δυνατόν, ὅπως ἐπιθυμοῦσε ὁ πατέρας της».

Ὁ Ντοστογιέφσκι, ὅταν ἄρχισε νὰ αἰμορραγεῖ (τὰ πνευμόνια του) εἶπε εἰς σύζυγό του: «Ἄννα, σὲ παρακαλῶ, φώναξε ἀμέσως ἱερέα θέλω νὰ ἐξομολογηθῶ καὶ νὰ κοινωνήσω». Ὁ ὀρθολογισμὸς τοῦ Τολστοῖ καὶ ὁ ἀμαρτωλὸς βίος του τὸν ἀπεμάκρυναν ἀπὸ τὴν Ὀρθόδοξη παράδοση. Ἦταν ὑπέρμετρος ὁ ἐγωϊσμὸς του, κατὰ τὸν H.Wright ὁ Τολστοῖ «πάντοτε προσπαθοῦσε νὰ εἶναι πρωτότυπος». Ὁ ἴδιος γράφει εἰς τὸ ἡμερολόγιόν του : «Εἶναι τόσο φιλόδοξος, ποὺ ἂν ἔπρεπε νὰ ἐκλέξω μεταξὺ δόξης καὶ ἀρετῆς, θὰ προτιμήσω τὴν δόξαν»! Δὲν ὑπάρχει ἀρετὴ εἰς τὸν Τολστοῖ, ὅπισθεν τῆς ὁποίας νὰ μὴ κρύπτεται ὁ ἐγωϊσμὸς.

Εἰς τὸ ἔργο του : «Ὁ πατὴρ Σέργιος» παρουσιάζει ὁ Τολστοῖ τὸν ἑαυτὸ του. Ὁ ἐνάρετος π. Σέργιος καταλήγει νὰ πέσει εἰς σαρκικὸ ἀμάρτημα καὶ τότε ὁμολογεῖ : «Ἐγὼ ζοῦσα διὰ τοὺς ἀνθρώπους προφασιζόμενος ὅτι ζῶ διὰ τὸν Θεόν. Ναί, ὅλα κατεπνίγησαν ἐξ' αἰτίας τῆς δόξης τῶν ἀνθρώπων. Ναί, δὲν ὑπάρχει Θεὸς δι' ἐκεῖνον ὁ ὁποῖος ζῆ ὡς ἐγώ, διὰ τὴν ματαιοδοξία καὶ μόνον»... ὁ θάνατος τοῦ Τολστοῖ εἶναι ἄρνησις τῆς ζωῆς, ἀδιαφορία νὰ κοινωνήσῃ τῶν Ἁγίων Μυστηρίων «Ἠγάπησε τὴν δόξαν τῶν ἀνθρώπων μᾶλλον, παρὰ τὴν δόξαν τοῦ Θεοῦ» (Ἰωάν. ΙΒ' 43). Καθ' ὅλην τὴν ζωὴν του εἶχε τὸν θάνατον μόνιμον σύντροφον, 7 Νοεμ. 1910...ἐκοιμήθη...ἦλθε ἡ ἀμαξοστοιχία τοῦ θανάτου -ὅπως εἰς τὸν σταθμὸν ἐκεῖνον ἡ Ἄννα Καρένινα αὐτοκτόνησε ὅταν ἡ ἐμπορικὴ ἀμαξοστοιχία πλησίασε...- μεταφέρουσα φορτίον ἐκ φερέτρων, ἦλθε ἐπίτηδες εἰς τὸ Ἀστάποβο νὰ παραλάβῃ τὸ φέρετρον τοῦ Τολστοῖ, καὶ τὸ μετέφερε εἰς τὸν σταθμὸν τῆς Γιάσανα Πολιάνα. Χιλιάδες κόσμου ἐπὶ 4 ὥρες ἀπέδωσαν τὸν τελευταῖο χαιρετισμὸν εἰς τὸν νεκρὸν. Μετὰ, εἰς τὸ πυκνὸ δάσος ἐνεταφιάσθη, χωρὶς ἐκκλησιαστικὴ ἀκολουθία χωρὶς τὴν ἀκτινοβολία τοῦ Σταυροῦ, χωρὶς ἱερέα...οὔτε Σταυρός, οὔτε ὄνομα, οὔτε πλάκα...**Τίποτα**, μόνον ἡ σιωπὴ...Εὐλόγως, ἀφοῦ ὁ Τολστοῖ οὐδέποτε ἐγεύθη τὴν χάρι τοῦ Σταυροῦ καὶ τὴν ἐλπίδα τῆς αἰωνιότητος. Τί ἀντίθεσι μὲ τὸν Ντοστογιέφσκι διὰ τὸν ὁποῖον ὁ Σταυρὸς ὑπῆρξε τὸ σύμβολο σωτηρίας, τὸν ὁποῖο καὶ κρατᾷ σφιχτὰ καὶ τὸ ἥρεμο λείψανον του ἀκτινοβολεῖ τὴν χαρὰ τῆς λυτρώσεως.

Αὕτῃ ἦτο ἡ τραγωδία τοῦ Τολστοῖ, ἡ ἄρνησις τοῦ Θεοῦ ἐξ αἰτίας τοῦ μεγάλου ἐγωϊσμοῦ του. Ἡ ζωὴ του ὑπῆρξε διαρκὴς περιπλάνησις πρὸς ἀναζήτησιν τῆς ἀληθείας. Οἱ τελευταῖες του λέξεις ἦταν : «Ἀγαπῶ τὴν ἀλήθεια...πολύ, ἀγαπῶ τὴν ἀλήθεια.» Ἄν καὶ ἀνεγνώρισε τὸν Θεὸν ὡς ἀλήθειαν, δὲν ἐγνώρισε ὡς Θεὸν τὸν Χριστόν, ὁ ὁποῖος εἶναι Ἡ ΑΛΗΘΕΙΑ. Ἠθέλησε νὰ κατανοήσῃ τὸν Χριστόν κατὰ τὸν δικὸν του ἀφηρημένον τρόπο καὶ ὄχι διὰ τῆς συνδέσεώς του μὲ τὴν Ἐκκλησίαν τὴν ὀρθόδοξον, τὴν μόνην ΕΛΠΙΔΑ ΣΩΤΗΡΙΑΣ. Ἐπεδίωξε νὰ εὔρει σωτηρίαν «χωρὶς Σωτῆρα

Χριστόν». Ὁ Ἁγ.Κυπριανὸς γράφει : «**Extra Ecclesiam nulla Salus**» = **χωρὶς Ἐκκλησία, δὲν ὑπάρχει σωτηρία, οὐδεμία σωτηρία.**

Παρὰ τὴν ἐξάπλωσιν τῆς φήμης του ἐχρειάστηκε μόνο δυὸ μέτρα γῆς τάφου ὅσα δηλαδὴ καὶ διὰ τὸν μουζίκον (=χωρικὸν) Παχὸμ εἰς τὸ διήγημά του «Πόση γῆ χρειάζεται ὁ ἄνθρωπος» (διὰ τὸν τάφον του) ὁ Παχὸμ ἂν καὶ

ἀπέκτησε μὲ πολὺ κόπο πολλὰ χωράφια,(...μόνο δυὸ μέτρα ἦτο ἄρκετὰ διὰ τὸν θάνατό του...). Ὁ Τολστοῖ ἐζήτησε νὰ ἐνταφιασθεῖ χωρὶς νεκρώσιμη ἀκολουθία καὶ ἱερέα καὶ χωρὶς Σταυρὸ ἐπὶ τοῦ τάφου του.

Τὸ 1859 ὁ Τολστοῖ ὁμιλῶν εἰς Μόσχα εἰς «Ἐταιρεία Ρώσων Λογοτεχνῶν» εἶπε διὰ τὴν θεωρία «ἡ τέχνη διὰ τὴν τέχνην». Ὁ Χομιάκωφ ὁ πρόεδρος τῆς Ἐταιρείας ἀντετάχθη εἰς αὐτὸ ὑποστηρίζων τὴν ἠθικὴν καὶ κοινωνικὴν ἀποστολὴν τῆς τέχνης, ὀλίγα δὲ ἔτη ἀργότερα ὁ Τολστοῖ συμφώνησε μ' αὐτό. (Ὁ Κάντ ὑποστήριξε τὸν σκοπὸν τῆς τέχνης, τὸ ὠραῖον), ὠραῖο = τυπικὴ σκοπιμότητα ἄνευ ὠρισμένου σκοποῦ) ἂν καὶ στὴ συνέχεια ἀναγνώρισε τὴν ἠθικὴν ἀξίαν τῆς τέχνης συμπεραίνοντας : «Τὸ ὠραῖον εἶναι τὸ σύμβολον τοῦ ἀγαθοῦ».

Ὅλαι αἱ ἀντιλήψεις περὶ ἀθανασίας ἐφαίνοντο παράλογοι εἰς τὸν Τολστοῖ (P. Rahr).Εἶναι ἀπαράδεκτος -δι' αὐτόν- ἡ ἀνάστασις τῶν νεκρῶν, διότι δὲν πιστεύει εἰς τὸν θεάνθρωπον Ἰησοῦν Χριστόν, Λυτρωτὴν νικητὴν τοῦ θανάτου καὶ Ἀναστάντα. Κατὰ τὴν λογικὴν του ἐξήγησιν, δὲν ὑπάρχει λύτρωσις ἀφοῦ μετὰ τὴν θυσία τοῦ Χριστοῦ, ἡ ἀνθρωπότης ἐξακολουθεῖ νὰ ὑποφέρει. Ἴσως εἶχε δίκαιον ὁ H. Lawrence ὁ ὁποῖος μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ ἔργου : «Ἀνάστασις» τοῦ Τολστοῖ, ἔγραψε διὰ τὸν συγγραφέα : ...Ἡ «Ἀνάστασις» του εἶναι τὸ βῆμα πρὸς τὸν τάφον. Ὁ δὲ λίθος ἐκυλίσθη ἐπ' αὐτοῦ.

Ὁ πρῶτος διδάσκαλος τοῦ Τολστοῖ ἦταν ὁ Γάλλος καθηγητὴς Σαίν Τόμα, ἐδιδάχθη τὴν γαλλικὴν γλῶσσα καὶ 15 ἐτῆς ἐχαίρετο μελετῶν ἔργα Βολταίρου καὶ Ρουσσώ. Ὡς φοιτητὴς ἐζησε ἀμαρτωλὴ ζωὴ μὲ ὄργια καὶ χαρτοπαίγνια. Τὸ 1851 κατεπτάγη ἐθελοντὴς εἰς πόλεμον εἰς τὸ πυροβολικόν. Εἰς Κριμαϊκὸν πόλεμον διακριθεὶς, ἔγινε στρατηγὸς διοικητὴς μεραρχίας... Μετὰ τὰ ταξίδια του εἰς Εὐρώπην καὶ τὸ συνεχὲς ἔργο του, συγγραφῆς καὶ δημοδιεύσεων, εἰς τὴν Γιάσναγια Πολιάναν ἐγκατεστάθη εἰς τὸ ἀγρόκτημά του καὶ ἵδρυσε σχολεῖο χάριν τῶν χωρικῶν, ταυτόχρονα ἐκτελοῦσε καὶ χρέη εἰρηνοδίκου. Τὸ 1862 ἐνυμφεύθη τὴν Σοφίαν Μπέρς καὶ ἀπέκτησε 13 τέκνα. Ὑπάρχει κάτι γλυκύτερον ἀπὸ τὴν ἀγάπην; Σίγουρα ὄχι. Καὶ παρ' ὅλα αὐτὰ δὲν ἔχουμε ἄρκετὴ ἀγάπην μέσα μας. Γιατί; Ἐπειδὴ ἀγαπᾶμε ὑπερβολικὰ τὴν σάρκα μας, καὶ κοντὰ τῆς κάθε σαρκικό, ὑλικὸ καὶ ἐπίγειο.

«Ὅποιος πραγματικὰ ἀγαπᾷ τὸν Θεόν, θεωρεῖ τὸν ἑαυτὸν τοῦ ταξιδιώτη καὶ ξένο στὴ γῆ αὐτῇ. Στὴν ἐπιδίωξίν του νὰ ἐνωθῆ μὲ τὸν Θεόν, μὲ τὸ νοῦ καὶ τὴν καρδίαν του, διαρκῶς ἀτενίζει μόνον Αὐτόν».
(Ὁσίου Σεραφεῖμ)

«Ὁ γὰρ ζυγὸς μου χρηστὸς καὶ τὸ φορτίον μου ἑλαφρὸν ἐστίν» (Μαθ. 11, 30) Οἱ ἐντολὲς τοῦ Χριστοῦ εἶναι ἑλαφρές, εὐκόλες. Ὁ ζυγὸς τοῦ διαβόλου εἶναι κακός, τὸ φορτίο του βαρὺ. Τί παρατηροῦμε ὅμως; Παραβαίνουμε τὶς ἐντολὲς τοῦ Κυρίου καὶ τηροῦμε ἐκεῖνες τοῦ διαβόλου. Τί ταλαίπωροι καὶ ἔλεινοί εἴμαστε. (Ἁγ. Ἰωάννου τῆς Κρονστάνδης)

Εἶπε Γέρων: ἐὰν μᾶς συγχωρῇ ὁ Θεός, μολονότι πράττομεν κακὰς πράξεις, μακροθυμῶν ἀπέναντί μας, δὲν θὰ μᾶς βοηθήσῃ, πολὺ περισσότερο, ἐὰν θελήσωμεν, νὰ πράξομεν τὰ κατὰ; Μακάριος ὁ ὑπομένων κόπον μετ' εὐχαριστίας.

ΣΩΘΕΙΗΤΕ.-

